

Земля і люди

БАТЬКІВЩИНА — рідний край
БАТЬКІВЩИНА — земля і маєтність, успадковані від батька
Із словника

Володимир ВОЙТЕНКО,
професор

Маємо і таких стратегів, які, вчора дізнавшись, що колосок росте не вниз, а вгору, сьогодні радісно релетують про цьогорічний 60—65-мільйонний зерновий вал. Що більше галасу, то нижчі закупівельні ціни... Село мовчки сопе. Високий урожай загострив давні біди: зношеність збиральної техніки (що спричиняє втрату збіжжя), нестачу елеваторів, залізничних вагонів, витратну логістику. На експорті зерна влада сподівається здобути гроші для держбюджету та для компенсацій аграріям за мізерний виторг на внутрішньому ринку.

До 1990 р. біля наших урожаїв мукали, мекали й рохкали 8,3 млн корів, 8,3 млн овець і кіз, 19,4 млн свиней, 246 млн курей. Сьогодні фуражне зерно провисло. Із великої рогатої худоби лишилися 4,5 млн голів, дійна череда зменшилася до 2,5 млн, решта також порідшала (хіба що так-сяк тримається птиця). Для чиєї худоби призначаються 50 млн тонн фуражного зерна, якщо нам несила торгувати шинками, біфштексами й ковбасами? У структурі посівів кормовий клін із 30 % звужився до 8 %. Натомість у 3 рази зросли площі під кукурудзою на зерно; успішно збагачують експорт і виснажують плодючі землі олійні й технічні культури. Експорт скорочує внутрішнє споживання продуктів тваринництва (на душу населення); багато людей мусять задовольнятися хлібом, картоплею та крупами.

Глухий кут і пошуки виходу

Піком розвитку індустріального суспільства вважається стан Європи в 1960-х роках. Далі — перехід до постіндустріального етапу. До Європи п'ятдесятирічної давнини найближчим з усіх регіонів України був і є Донбас. Однак сьогодні очевидно: шанси на його перехід у постіндустріальний вимір примарні. Київ гасить потенційні проростки майбутнього бюджетними дотаціями для збиткових галузей важкої індустрії. Місцева донецька влада судомно бореться з соціальними наслідками економіки, що вичерпалася. Розгорнуті на сході країни потужності з видобутку та переробки корисних копалин (вугілля, кокс, руда, метал) не потрібні ні для України, ні для світового ринку. Виєлилися надлишковими і трудові ресурси, відтак (під впливом проміжних соціальних, економічних та психологічних чинників) населення промзони вмирає. Національний капітал, уже блюючи накопиченими грошима, не має

стимулів до переходу від чавуну до більш технологічної продукції. Проте підняти (за безцінь) те, що під ногами, охочих немало. Земля — під ногами. Рекреативні площі на берегах Дніпра та морів народів України вже не належать. У лісах величезні ділянки огорожені глухими парканами. Дійшла черга до сільськогосподарських угідь. І тут згадаємо Арістотеля, який розрізняв два види багатства: сукупність споживчих вартостей (природне, істинне багатство) і накопичені гроші. Багатство першого виду має межу, якою є споживання, а грошове багатство безмежне. Відповідно до цього мудрець розрізняв **економіку** та **хрематистику**. Перша є предметом і однією з сутностей шляхетних людських турбот, друга — неприродним зайняттям людини і суспільства; за певних обставин економіка може частково або повністю перетворюватися на хрематистику... Філософ як у воду дивився, хоч і не оперував поняттями про хабар і відкот.

Земля: не моя, не наша, а їхня

Світові ціни на харчі вже дозволили нашим хвацьким співвітчизникам заробити на чорноземах кілька мільярдних статків, — а село за межею бідності. Сотня найбільших орендаторів експлуатує третину всіх сільськогосподарських земель. Суспільство мусить усвідомити катастрофічний масштаб подальшого дербану та його руйнівних наслідків. Минулого року зовнішньоторговельне сальдо аграрної продукції сягнуло \$10,3 млрд. В Україні відбирають найбільший ресурс розвитку. Завдяки корупційним схемам наші харчі належать до найдорожчих у Східній Європі.

Приватна власність на землю віками була в крові українців. Колективізація та Голодомор похитнули це почуття, проте голодні реалії останнього радянського та всього післярадянського періоду успішно відроджують інстинкт власника (той, що дозволяє здобути й зміцнити ринкові позиції в системі глобальної конкуренції). Проте латифундизм загрожують депопуляцією села — спочатку через еміграцію, а далі через вимирання. Ціла сотня олігархів не зможе народити стільки дітей, скільки мільйони самодостатніх господарств. Великі агрохолдинги повинні існувати в конкурентному середовищі, і не лише кредити, проценти і ціни мають визначати правила конкуренції. Сільську Україну треба плекати як наше одвічне генетичне і мовне джерело. В такому контексті остаточно згальбилися деякі партійні “народники-селяни”, побувавши в різних коаліціях більшості і зрештою ставши подібними до “пана — народовця” з вірша Лесі Українки (1906):

*Я навчу вас, як знойти
Землю для пшениці.
Кажете, землі немає?
То пусте, дрібниці.
Ну, навчу вас, як належить
Пильнувати ліса...
Ви не маєте вже ліса?
Отуди до біса!*

Хіба ревуть воли, як ясла повні?

У серпні 2013 р. опитування

Фото Олександра Литвиненка

керівників аграрних підприємств показало, що (незалежно від типу й спеціалізації останніх) 25,3 % респондентів вважають ситуацію несприятливою, а 41,6 % — дуже несприятливою. Песимізм пов'язаний з економічними чинниками. 20 % респондентів однією з основних вад вважають нестабільність ринків. Цьогоріч на настроях дуже позначилися низькі ціни на зерно. 13 % аграріїв планують відмовитися від неприбуткових напрямів бізнесу, 3 % мають наміри його закриття. Зокрема низькі ціни для споживачів не можуть утримуватися за рахунок виробників овочевої продукції. За матеріалами плодоовочевих індексів АПК-Інформ, картопля в першій декаді вересня коштувала на 55 % більше, ніж 2012 року, цибуля подорожчала у 2,6 рази, а буряк — на 70 %, морква на 24 %. Зауваживши, що 97 % картоплі вирощує сільське населення, маємо розуміти — таких виробників не можна змусити садити її більше чи менше на шкоду собі, проте можна заохотити дотаціями (як робиться скрізь). Але на державні інтервенції сьогодні (зрештою, як завжди) немає грошей. У тих примітивних соціально-економічних координатах, у яких борсається наша економіка, стихійно формується такий фокус: менше грошей на дотації — пісніша юшка — менше лишається тих, що хочуть їсти; амінь.

Де купити грошей?

Обсяг незадоволеного попиту на фінансування щороку перевищує в агросфері \$7 мільярдів, із них \$ 2,6 мільярда для посіву і збирання врожаю. Банки дуже неохоче кредитують малих і середніх виробників. Міністр аграрної політики і продовольства пропонує більшість податок на оренду землі на 1 % і спрямувати ці кошти сільраді того села, де орендують землю: місцеві громади отримають кошти на розвиток інфраструктури. Учасники фінансового ринку обстоюють свій варіант — кредитні спілки; сьогодні їх 60. Програми цих спілок поширюються на особисті сільгоспідприємства (працюють без реєстрації юридичної особи) та дрібні фермерські господарства (кредитуються голови родин, а вже далі кошти йдуть на госпо-

дарство). Вартість такого кредиту залежить від його терміну і розміру (20—30 % річних). Але це — короткострокове кредитування. Щоб побудувати свинарник, який окупиться за 5 років, кошти кредитних спілок задорогі — їх можна брати на кілька місяців чи на сезон.

Президент Національної асоціації кредитних спілок України наголосив: “Якщо спілка організована кооперативом фермерів і самі фермери її члени, вона враховує філософію аграрного бізнесу й буде успішною. В іншому форматі особливих успіхів чекати марно”. Заважає недосконалість законодавства щодо діяльності спілок. Слід передбачити й унеможливити появу на цьому ринку шахраїв. В Україні напівлегально діє 50 псевдокредитних спілок, виключених із державного реєстру; їх вкладники лишаються без своїх грошей.

Державний Земельний банк

У липні 2012 р. з'явилася постановка Кабміну про створення Державного земельного банку. В грудні того ж року йому надали статутний капітал — 120 млн гривень за рахунок грошового внеску, а також у вигляді земельних ділянок. Банк має право здійснювати операції із земельними ділянками; його власником на 100 % є держава, а банк не підлягає приватизації. Чи можемо ми з вами, добірне товариство, повірити в те, що сьогодні щось “на 100 % державне” насправді не є чиеюсь прихованою власністю? Ось послухайте: в банку буде змінний фонд із тих земель, які вже розпайовані чи продані-куплені; з нього продаватимуть землі фізичним особам — громадянам України. Викуп земель у аграріїв стартує лише після офіційного відкриття ринку сільгоспземель, а пріоритетне право перших закупівель матиме Держзембанк — і лише по тому решта охочих. Увага! За раніше укладеними договорами умови аренди не змінюватимуться — це для Тогосамізна-текого, а нові договори, нам обіцяють, укладатимуться прозоро — хто не встиг, той спізнився.

Насамкінець порівняймо шальки цих дивовижних терезів: статутні 120 млн гривень — і обмежена лише “нормами пристой-

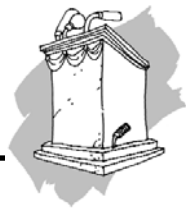
ної корупції” можливість гарувати на земельному ринку.

Остання новина в цій царині стосується законопроекту, запропонованого Кабміном стосовно “Припинення права постійного користування земельною ділянкою в разі добровільної відмови” наукових інститутів НАНУ та галузових академій “за наявності згоди президії відповідної академії”. Уявляєте, яка черга наукових посадовців вишикується на порозі Кабміну, щоб радісно віддати те, що мають під ногами? Особливо виразними чийсь “наукові” інтереси стали при вже здійсненій експропріації 400 га землі в Інституту генетики та фізіології рослин (успішна селекційна робота якого загальновідома: валовий збір зерна із сортів цього інституту на 80 % забезпечує населення України продовольчою озимію пшеницею). Дике поле насувається на чорноземи.

Українці постали з чорнозему

Сільськогосподарська земля — специфічний економічний актив: її пропозиція обмежена, проте вона не старіє і (як і сонце над нею) не амортизується; з іншого боку, землю може вбити невміле чи недбайливе використання. Якщо на конвеєрі контроль негайно виявляє брак, то тракторист один оре далеке поле, результат його роботи буде видно через півроку. Землю найкраще обробляти можуть лише ті, хто на ній живе, відтак проблему землі не можна вирішити без людей, які на ній живуть.

Агрохолдинги продуктивніші, ніж традиційні сільські господарства, не завдяки своїм масштабам: їхні успіхи спираються на менеджмент, капітал і нові технології. Як зберегти село — носія національних традицій, тобто неекономічних, але надважливих для суспільства засад його існування? В сучасному агробізнесі не потрібно багато робочих рук, але Україна потребує багато українських голів і душ. Чи означає це, що наші чорноземи — це ще один варіант “шкідливих ресурсів”, у соціально-економічному сенсі тотожний коксу й чавуну в східних регіонах країни? З вузької комерційної точки зору подібність є, і саме тому сьогодні (зрештою, як і завжди) беруться “за землю” холодними ру-

Не допустимо наруги над пам’яттю Юрія Шевельова

ками: аби гроші. На цьому шляху задовго до 2077 року (в якому відбуваються події роману Ю. Щербака “Час смертохристів”) нас чекає тоталітарне (1), економічно “майже успішне” (2) і безукраїнське (3) існування. Але навіть у пеклі бувають винятки (цитую):

“ЗОНА ЕТНІЧНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ (ЗЕК) була епохальним винаходом колишнього лідера МУДА — марксистсько-української демократичної асоціації, а нині — генерального прокуратора. Ставши майже монополним теоретиком національного питання, він винайшов геніальний спосіб вирішити всі суперечності і конфлікти етнічного розвитку: на вимогу українських аборигенів, протести яких щодо національних утисків звучали все частіше, він протиснув закон, згідно з яким усім любителям української мови, історії та традицій надавалися острівці землі, де їм дозволялося оселитися цілими сім’ями, працювати в сільському господарстві, займатися народними промислами, рибалкою та бджільництвом, народжувати дітей і вмирати. При церквах існували парафіяльні школи, в яких навчали грамоти й рахунку дітей. Ні газет, ні телебачення не було, зате всім дозволялося досхочу розмовляти і молитися українською. Зони пильно охоронялися жандармерією. Мешканці ЗЕКів мали право виходити у “великий світ” раз на рік терміном не довше тижня, за наявності поважних причин. Втечі і спроби назавжди залишитися у “великому світі” суворо каралися”.

“Лідерів МУДА” мали, маємо і, ймовірно, матимемо надалі, проте це не єдина і навіть не головна проблема, коли йдеться про долю українського села — тобто, власне України. В структурі економіки ЄС, куди ми прагнемо, на долю сільського господарства припадає 1,8 %, а економіки США — 0,8 %. Таким є світовий тренд. Ми, Україна, тривалий час не мавши й досі не маючи сприятливих умов для національної самоідентифікації, мусимо знайти свій шлях. Не консервація патріархальності, заступ, сапка й граблі на додаток до мови й пісні — але й не форсоване запровадження всіх західних зразків. Не зазираючи занадто далеко за горизонт, можна сказати, що на прийдешніх 10 років нам могло б вистачити формули “1x1x1=10”. **Перша одиниця** — всебічний розвиток тваринництва. **Друга одиниця** — сільський кооператив як базова структура для виробництва і переробки м’ясних та молочних продуктів із залученням сировини окремих домогосподарств. **Третя одиниця** — державні дотації, орієнтовані на європейські стандарти підтримки сільгоспвиробників. **Десятка** — економічний ефект від запровадження таких заходів за умови, що їх реалізацію гарантує достатня кількість зібраного (й непроданого за кордон) фуражного зерна. На цьому, власне, й має ґрунтуватися розвиток українського села та життєздатність українського селянства з усіма цивілізаційними атрибутами сьогодення (школами, лікарнями, клубами/бібліотеками, дитячими садочками, дорогами, комп’ютерами й інтернетом).

У цій пропозиції немає нічого нового, йдеться лише про чесну аграрну політику. І, до слова, про такий уряд, що може креативно потурбуватися про хміль і льон. Я народився і виріс на Поліссі, тож пам’ятаю ці культури в розквіті.

Меморіальну дошку видатному українському мовознавцю, культурному діячеві Ю. В. Шевельову вже сьогодні Харківська міська влада прирекла на знищення. Особливе обурення викликає те, що, враховуючи думку невеликої спільноти патологічних українофобів, харківська влада при цьому відверто ігнорує ініціативу набагато значнішої і численнішої групи харківської територіальної громади, яка на законних підставах хоче увічнити в Харкові ім’я свого земляка Юрія Шевельова. Громади, яка доклала багато власних фізичних і фінансових зусиль до виготовлення та законного встановлення пам’ятки видатному харків’янину, який своїми працями і культурним подвижництвом прославив рідне місто на весь світ.

Також міська влада ігнорує думку науковців, діячів культури, дисидентів. Так, перед сесією відкриття звернення на захист пам’яті Ю. Шевельова до депутатів міської ради розповсюдив учасник ініціативи “1 грудня”, лауреат Шевченківської премії Євген Сверстюк. Як повідомила українська письменниця Оксана Забужко, до початку сесії Харківської міської ради на ім’я

Через технологічні особливості випуску нашого тижневика це число “Слова Просвіти” потрапить до читачів уже після того, як 25 вересня Харківська міська рада розгляне питання про долю меморіальної дошки Юрію Шевельову, винесене на сесію на вимогу Харківського міського голови Геннадія Кернеса.

міського голови Г. А. Кернеса передано лист від західних славистів щодо підтримки пам’яті Юрія Шевельова. Під листом-зверненням поставили свої підписи провідні науковці Колумбійського, Гарвардського, Альбертського й інших університетів, де викладав Шевельов. Світова наукова спільнота закликає харків’ян не допустити акту вандалізму.

Нагадаємо, що 3 вересня 2013 року в Харкові громадські спільноти відкрили меморіальну дошку Юрію Шевельову на будинку, де він мешкав у 1915—1943 роках.

Розпорядження про вшанування пам’яті Юрія Шевельова ухвалив 2011 року харківський міський голова Геннадій Кернес відповідно до рішення топонімічної комісії Харківської міської ради.

Проте 3 вересня 2013 року на вимогу голови громадської організації “Антифашистський комітет Харківщини” Нісана Ройтмана ініціювали системну протидію з боку

чиновників Харківської міської влади різних рівнів щодо недопущення встановлення меморіальної дошки Юрію Шевельову. Н. Ройтман безпідставно, бездоказово звинуватив Юрія Шевельова у “пособництві німецько-фашистським окупантам” у 1941—1943 роках.

Спершу організаторів ушанування пам’яті видатного науковця шантажували погрозовими дзвінками з вимогами відмінити заплановані меморіальні заходи. Коли ж харків’яни, зважаючи на обставини, відкрили пам’ятну дошку раніше запланованої дати, можновладці вдалися до наступних підступних дій.

4 вересня 2013 року провели позачергове засідання Топонімічної комісії Харківської міської ради з метою скасувати своє попереднє рішення про встановлення меморіальної дошки Юрію Шевельову. Проте завдяки присутності широких журналістських кіл і представників громадських організацій краю це рішення Топонімічної комі-

сії не вдалося офіційно затвердити. Лише шляхом відвертої фальсифікації у протокол засідання внесли пункти про відміну рішення щодо увічнення пам’яті Юрія Шевельова, рекомендації до Харківського міського голови відмінити своє розпорядження щодо вшанування пам’яті видатного діяча української науки й культури.

Синхронно з подіями, які розгорталися на засіданні Топонімічної комісії зі звинуваченнями Юрія Шевельова у буцімто його “колаборантстві” з фашистами, в соціальних мережах виступили мер міста Геннадій Кернес і голова Харківської обласної адміністрації Михайло Добкін.

Лідери українських громадських організацій Харкова звернулися до небайдужих громадян із проханням підтримати ініціативу харківської громади щодо недопущення демонтажу меморіальної дошки. Свої телеграми і термінові листи на підтримку пам’яті Ю. Шевельова необхідно невідкладно надсилати на адресу Харківського міського голови Геннадія Кернеса: пл. Конституції, 7, Харків, 61003.

Вл. інф.

Петро АНТОНЕНКО

Згадайте, коли 18 травня опозиція проводила масштабну акцію протесту проти нинішньої влади, акцію за європейський, а не російсько-митний вибір України, що саме протиставила цьому владі? Так, акцію “антифашистів”. Тоді всі демократичні сили стали “фашистами”.

Істерія триває. Ще один її прояв — презентація у столичній агенції УНІАН двох видань. Перше — брошура “Цитатник українського націоналіста” (російською), друге — книжка “Праві в Раді”, в оригіналі німецькою (видання ще не перекладене українською) — “Rachte in der Rada”.

На презентації з Берліна прибув автор, німецький публіцист (саме так його представили, а не історик чи дослідник) Гельмут Вагнер.

Але брошура по суті анонімна, і лише в анонсі презентації значилося, що її видав сайт “Антифашист”. Головний редактор сайту Оксана Шкода вела цю презентацію та представила видання. Але навіщо так маскуватися?

Брошура укладена тупо. Спершу цитати класиків нацизму — Гітлера, Гімлера, Геббельса і дрібніших бонз. Далі — цитати відомих діячів українського націоналістичного руху (невідомо, навіщо перекладені російською) Дмитра Донцова, Миколи Міхновського, Степана Бандери, Романа Шухевича. Вловлюється щось подібне в обох блоках цитат. Що спільного з фашизмом має такий відомий вислів М. Міхновського: “Україна для українців. А значить, вижени звідусіль по Україні чужинців-гнобителів”. Не вже “антифашисти” пропонують гасло “Україна для французів (англійців, німців)”?

Чи вважають, що в нормальній незалежній державі повинні розкошувати чужинці-гнобителі?

Або цитата одного з найвідоміших російських публіцистів і письменників Анатолія Стрельного. Уродженець Харкова, останнім часом мешкає переважно в Україні, багато пише про наші реалії: “Украинство может выжить только на почтительном расстоянии от русскости. Трагедия

Краплена карта «Антифашиста»

Якщо нема чого сказати, говори що завгодно. Чим нахабніша брехня, тим швидше в неї повірять. Ці рецепти головного ідеолога нацистського режиму Геббельса зазвучали й нині. Не маючи що сказати співгромадянам ні в політичному, ні в гуманітарному, ні в соціальному плані, влада вдається до навішування ярликів будь-якого ґатунку. Основна “фішка” останнього часу — всі патріоти України “фашисти”.

У центрі — Гельмут Вагнер

дия в том, что расстояние, видимо, еще долго не будет достаточным и никогда — вполне безопасным. Вот почему можно смело, не боясь обвинений в экстремизме, провозглашать курс: прочь от Москвы и нет всему русскому в украинских пределах!”.

Схоже, виявом фашизму вважають “антифашисти” і ось цю подану в брошурі інформацію: “Будучи главою Кабміну, Тимошенко видала розпорядження, яким заборонялося вчителям у школах, у яких навчання ведеться українською мовою, говорити російською. Зокрема й на перервах”. Який жах! Яка тотальна українізація в українських школах! Натуральний фашизм!

Укладачі часто цитують представників “Свободи”, партії, на яку найбільше спрямований гнів “антифашистів”. Тут представлені “вражаючи”, на думку авторів брошури, цитати голови партії Олега Тягнибока: “Росія — наш ворог. Не тільки тому, що вона вважає українців своїми ворогами, а й тому, що вся історія українсько-мос-

ковських взаємин це підтверджує”. “Чорнобильська трагедія, на наше тверде переконання, це терористичний акт Радянського Союзу проти української нації, фактично — продовження етноциду”. “Національна ідея — це ідея панування титульної нації... Про зайвий націоналізм говорять ті, хто без роду і племені, у яких ніякої гордості за своє минуле і хто уяви не має, як виховувати своїх дітей. Це спроби космополітів виправдати відсутність національної ідеї в них самих”.

Привернула увагу авторів брошури і газета “Слово Просвіти”. Ось що винюхали ретельні цензори на шпальтах газети. Цитують нашого постійного автора, відомого письменника, публіциста Олега Чорногуза, одну з публікацій за 2010 рік: “Російська мова для мене — це не мова тимчасового гостя в Україні, це мова гнобителя, загарбника і окупанта”. Це сказано за два роки до ухвалення сумнівного мовного закону Ка—Ка.

Книжка, на відміну від уже поширюваної в Україні брошури,

ще не перекладена для нас, але є її уривки, передруковані в цій же брошурі, де патріоти України, воїни УПА — це “екстремісти”, “терористи”. На презентації автор представив книжку, як дослідження про праві сили в парламентах європейських країн, але закцентовано саме на Україні. Свідчення того — назва книжки. Автор назвав праві сили “проблемою Європи”, забувши, що праві партії періодично приходять до влади, чергуючись із лівими, лібералами, в усіх найбільших країнах континенту. Зокрема й у його Німеччині: права Християнсько-демократична партія десяти років була при владі. Може, автор мав на увазі крайніх правих, але в цю категорію “антифашисти” готові зарахувати кого завгодно.

Тепер щодо автора. 76-річний Гельмут Вагнер усе своє свідоме життя прожив у Східній Німеччині, кілька десятиліть — у про-радянській Німецькій Демократичній Республіці. Компартійній владі служив довго і в доволі специфічній сфері: органах державної безпеки, дослужився до підполковника держбезпеки. На презентації автор принагідно похвалив Сталіна. І ось цей сталініст і кадебіст приїхав в Україну вчити нас, нерозумних, і рятувати від фашизму.

На презентації я запитав гостя з Німеччини, чи не міг би він написати книжку про паралелі між фашизмом і комунізмом? На це автор відповів, що писати таку працю не має наміру, що таких книжок на Заході видано доволі і він не поділяє ці погляди.

Після презентації до мене підійшов якийсь бородатий “антифашист” і запитав, чи справді я вважаю, що так багато спільного у фашизмі і комунізмі? Довелося нагадати про те, що більшовики створили концтабори раніше від фашистів, про братання двох тоталітарних режимів у 30-ті роки, а також про дуже подібну символіку комуністів і нацистів і навіть подібні назви обох партій — гітлерівської і першої назви компартії: в обох фігурує соціалізм.

...Коли нема чого сказати народові, в хід іде геббельсівська пропаганда, коли всіх патріотів називають фашистами.

Олександра СЕРБЕНСЬКА, доктор філологічних наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Ефективне не те, що заперечує чуже, а те, що утверджує своє.
Ліна Костенко

У нашій звуковій реальності, цій дивовижній соносфері Планети, де до витворів небесних і земних стихій додалися звукошуми, привнесі бурхливим технологічним рухом, людині подаровано унікальне звукове середовище, вписане в її буття, — мовлене слово. Це найважливіша, найсутнісніша структура людського світу, найскладніша з усього, до чого людина докладала і докладає зусилля розуму і серця. Це надзвичайної сили даність. Вона живиться великою енергією духу, відтінюється тональним звучанням, мелодикою, збагачується “мовою тіла”, цим важливим каналом, що супроводжує мовлене слово, у ньому — своя гра темпоритмів, темброві забарвлення, модуляції голосу. Усне мовлення діє на слухача манерою виступу, інтонацією; засоби інтимізації у ньому, по суті, безмежні: довірливий лад мови, лірично-інтимний, елеґійно-урочистий, молитовно-благальний, співчутливий, приязний, епічно-розповідний. Лише в мовленому слові слухач, який має здатність “чути”, відчує іронію, зухвалість, самовпевненість, зверхність, роздратованість, байдужість, зневагу, гнів, докір, зневіру, лицемірство, лукавство, а чи приязнь, співчуття, привітність, доброзичливість, товариську прихильність. Комунікативна специфіка живого слова — неосяжна, як і гама людських почуттів. Письмо є вторинним, додатковим щодо усної мови і виникло як спосіб її фіксації. Це лише муміфікований образ усного мовлення. Мова на письмі, робить суттєву заувагу Ю. Шевельов, ніколи не дорівнює усній ні своїм діапазоном, ні активністю сприймання її переймання¹.

Коріння українського усного мовлення в сивій давнині², воно сповнене незбагненого таїнства, в ньому багато такого, що, як поетично висловився І. Франко, “відчути треба”, “серцем зрозуміти”. Повністю збагнути сутність мови в традиційному значенні пізнання ми не спроможні, бо, як слушно сказано, люди вмонтовані в мову і не даю нам ніколи з цього вийти та подивитись на явище збоку. Сутність мови, як каже, приміром, Гайдеґер, можна осягнути настільки, наскільки ми ввійшли в її поле. І неспроможність повного її пізнання можна вважати, на переконання мислителя, навіть благом, бо таким чином ми втягуємося у виняткову сферу, де мусимо відчувати себе просто смертними³.

Звуковому мовленню властива велика вібраційна сила, а ритм і вібраційні рухи національної мови, як вважають, навіть суголосні з

Наше мовлене слово

ритмами землі. Такими думками пронизані, приміром, есеї Нобелівського лауреата Чеслава Мілоша, для якого болючою була, зокрема, доля біженців. В есеї “Втрачені місця” він писав: “Укоріненість” є, напевно, постійною потребою людської природи. Можливо, це якість пов’язано з особливостями людського організму, а точніше, зі специфікою ритму. Знайоме і звичне дозволяє зберегти той самий внутрішній ритм, про який ми мало знаємо, але це не означає, що його не існує... Безперечно, прив’язаність людей до місць напрочуд таємнича”⁴. До речі, давня медицина знала, що здоров’я людини залежить від ритму вібрації.

Той, ще мало пізнаний внутрішній ритм мислитель вважає суттю людського життя. А оскільки світ, у якому ми живемо, підкреслює письменник, постійно пульсує та вібрує, то він керує нами і накидає власний ритм. Особливо драматичною зміна місця стає для людей вразливих, рефлексійних, творчих, тонкої душевної організації. Мілош солідаризується з тими, хто твердить про таємничий зв’язок, який поєднує творчість індивіда із землею його предків, із ґрунтом і світом, звуками рідної мови⁵. Усе це формується у суб’єктивній, глибоко підсвідомій сфері. Очевидно, що під впливом глобалізації, міграційних процесів, “міксації” населення, часто спеціально спланованої, сила Духу Землі, її ще мало пізнаний голос помітно слабне.

Ця в недалекому минулому табуована в Україні тема вже має своїх поважних дослідників. Приміром, багато положень, що безпосередньо стосуються генетичного типу українця, його менталітету, характеру поведінки (навіть залежно від регіону), подає, узагальнивши доробок багатьох своїх попередників і сучасників, Любомир Терлецький у ґрунтовній монографії “Етногенез українського народу” (Львів, 2007). Про важливі для людини та соціуму досягнення науковців у цій сфері інформують наші медіа⁶, підкреслюючи значення прив’язаності народу до свого природного середовища, яке споконвічно було основою його самозбереження, наголошуючи на ролі енергетичного потенціалу для здоров’я людини, її духовних пошуків.

В одній із розвідок із проблем соціоекології читаємо: “У зв’язку з тим, що корінний етнос формується дуже тривалий час в однорідному природному середовищі, між ним і тим середовищем встановлюється гармонія. Кліматичні умови, неповторні навколишні ландшафти, особливості рослинного і тваринного світу, гравітаційного та магнітного полів, біохімія підґрунтя, ґрунту, поверхневих та підземних вод — все це значною мірою впливає на *фізичні та психологічні властивості етносу, його соціотип, мову, мелос, традиції*. Чим глибший родовід має людина, тим комфортніше почуває себе на своїй батьківщині, менше хворіє, має більшу життєву енергію”⁷.

Сьогодні є всі підстави говорити про те, що звукова мова має надзвичайно важливе значення в активізації біоритмів національного інстинкту, для зміцнення психофізичної структури національного типу, для мобілізації суспільства на основі етнонаціоналізму. Варто згадати В. фон Гумбольдта, який твердив, що в певних звуках прекрасно втілена “об’єднана енергія

народу” і в мовців вона “збуджує приблизно однакову енергію”⁸. Дивно органічну систему звуків вбачав у рідній мові Франко⁹.

Отже, усне мовлення — це не суто лінгвістична проблема. З’ясування сутності звукової мови можливе на міждисциплінарному рівні, коли беруть до уваги різні наукові традиції, відповідні положення біології, психології, соціології, логіки, лінгвістики, а також теорії етносу, культурної антропології, загальної семіотики, користуються різними теоретичними й методологічними підходами тощо.

В усному мовленні, яке, як висловлюється польський дослідник Є. Бартмінський, є “*живою*” *субстанцією, породженою людським тілом*”¹⁰, різнобічно виявляється людська сутність — психічні особливості, інтелект, світосприймання, спосіб мислення, виховання, здатність називати, оцінювати, творити *підтекст словесної дії*, вміння *недомовлене*; якраз у цій стихії людина виявляє свою спроможність успішно контактувати з іншими, впливати на них. Гнучкішою стає пам’ять, активізується воля; людина повинна зважати на сказане, вчитися слухати, мовчати, творити свій *поведінковий текст*.

Вічна проблема людського спілкування — це здатність реалізувати не лише свої природні можливості *говорити*, а й *слухати*, долати бар’єри, щоб чути сказане. У Святому Письмі кілька разів акцентовано увагу на тому, що між процесами *слухати* і *чути*, як і *дивитися* і *бачити*, часто виникає дисбаланс, що є суттєвою комунікативною перешкодою не лише для сприйняття інформації, а й для ефективного пошуку та пізнання істини (Мат. 13).

Уміти слухати — це, крім усього іншого, ознака вихованості, життя в Богоприсутності, це здатність зрозуміти когось, передбачити в опонента певну зернину істини, а в собі — не абсолютну і єдино можливу правду. Такий підхід сьогодні надзвичайно актуальний ще й з огляду на те, що, за спостереженнями багатьох, люди в тому гомінливому, шаленому світі втрачають здатність слухати і чути. Філософ із Франції Аннік де Сузньєль резонансно зауважує: “Доки вухо вібрало в гармонії зі звуками природи або з музикою, яка сама збудована в гармонії з внутрішніми структурами людини, остання себе не руйнувала. Галаслива лихоманка міст, псевдомузика, яка лежить в основі галасу, що є нічим іншим, як дезінтеграцією звуку, славослів’я [...] — все це разом сприяє розростанню смертельних рослин нашого буття”¹¹. Дослідниця обґрунтувала свій підхід до розуміння ролі вух у становленні і формуванні сутності людини, проспівала своєрідний “гімн” вухові¹².

Найістотнішою ознакою усності є її звукова природа, яка протиставляє усне мовлення писемному, його графічній структурі. Сьогодні чимало причин зумовлює потребу пильнішу увагу приділити якраз вивченню природи мовленого слова, зокрема такого його різновиду, як публічне мовлення, і насамперед з уваги на соціальні моменти.

Дослідники категорії усності небезпідставно підкреслюють посилену важливість *усної комунікації* в сучасному суспільному житті, що, як вважають, є результатом кризи довір’я до передання інформації за допомогою друкованого слова, оскільки воно може зазна-

вати прихованих маніпуляцій. Натомість зростає переконання в гуманістичній цінності усного мовлення, яке глибоко пов’язано з індивідуальністю людини, є справжнім свідченням її суспільної позиції, вразливості та ментальності.

Постійно чуємо застереження про недостатню увагу до нашого мовленого слова, про його занедбаність, недбальство в ставленні до нього, про численні порушення вимовних норм, про втрату слуху до своєї мови, про загрозу втрати її самобутньої ритмомелодики, про елементарну необізнаність із законами звукової організації тексту. А певний різновид ефірного мовлення вже нашого часу небезпідставно називають “потворою для слуху”. Говоримо про фетишизацію писемної мови, про те, що саму душу, мелодію мови заганяють в букви, про шкідливе поширення в школі правила “писати — як вимовляєш”.

Ми легко засвоюємо тезу про те, що в багатьох випадках наша писемна мова ґрунтується на принципах, які зумовлені фонетичною будовою мови, але не завжди усвідомлюємо, що повної відповідності між звуками і літерами в українській мові немає. Приміром, буквосполучення *–ться* у дієслівних формах (*сміється, змагається*) потрібно вимовляти як *–ц’ц’а*, літерний комплекс *–шся (миється, вчилося)* — як *–с’с’а*. Злитий африкат *дж* артикулюємо не лише коли відтворюємо написане (*джміль, сиджу, саджанець, джаз*); цей звук у певних позиціях позначають літери *Д, Ч, Т*. Так у словах *сліДчий, віДчай, віДжиллий, швиДше, ліЧба, оТже* на місці виділених літер відповідно до нормативної вимови потрібно артикулювати злитий *дж*. А літера *Т* у позиції перед *Ч* повністю асимілюється у словах *отче* (звертаються переважно до священників, перше слово щоденної молитви християн), *хутчїй* та под. — вимовляємо подовжений *Ч: очче, хуччїй*. Асимілятивні процеси зумовили, що в сполученні *Д+С, Д+Ц, Д+З* літера *Д* позначає вже інший африкат — *дз*. Його артикулюємо у словах *відси, рекордсмен, звідціля, відзнака* (звуки *с, ц, з* — зберігаються у вимові).

Згідно із загальною тенденцією збереження дзвінкості приголосних (*дуб, стежка, дядько*) і одзвінчення глухих перед дзвінками, що властиво українській літературній вимові, літера *К* у словах *ВелиКдень, аяКже, анеКдот, еКзамен* позначає дзвінкий, проривний, задньоязиковий [Г’]. Одзвінчується глухий *Т* у слові *фуТбол* та ін. Ця тенденція проявляється й на стику слів. Приміром, у словосполучках *наШ брат, лиШ би, таК годиться, туТ би, тиХ днів, оСь де, не плаЧ же, виділені літери* втрачають своє пряме звукове значення, на їх місці виникають дзвінки *Ж, Г, Д, Г, З’, ДЖ*. Ще одне зауваження: літера *В* не завжди позначає лише сонорний губно-губний чи губно-зубний звук (*вуха, вода, віра, сивий*), а й характерний для нашої національної мови нескладотворчий звук *ў*. Його особливості: близький до голосного, але не утворює складу, не може бути наголошеним; буває на початку слова перед приголосним, всередині і вкінці слова після голосного (воўк, жоўтий, ўпаў, ўстаў); приєднання *В* перед приголосним теж артикулюємо як *ў*. Як приклади — назви творів нашої класичної літератури: “В дорозі” (Коцюбинський), “В катакомбах” (Лесь Укра-

їнка), “В неділю рано зілля копала” (Кобилянська). І не обов’язково в таких випадках вживати лише літеру *У*, як вимагає наш правопис. Для мовців, у яких невнормована артикуляційна база, орфоепічні норми літературної мови не набули автоматизму, вимова нескладотворчого *ў* становить певні труднощі; зокрема це стосується російськомовних, які часто замість нього артикують глухий *Ф* (жофтий, флаф, фстаф, Кііф, депутатіф). Це лише окремі зауваги щодо особливостей нашого мовленого слова, зокрема щодо співвідношення між буквами і звуками.

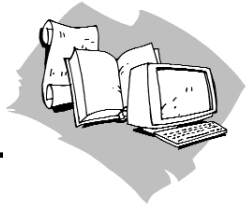
Серед багатьох чинників, які можуть допомогти в цій справі, ефективною є орієнтація на музику. Ватро згадати з цього приводу думки індійського філософа-містика, видатного представника східної школи суфізму, музиканта кінця ХІХ—початку ХХ ст. Хазрата Хана. У книзі “Містицизм звуку” автор, розмірковуючи про закон гармонії і пропорції, розкриваючи містичну силу звуку, його сакральність, переконливо показуючи значення музики в житті людини, що прагне задовольнити спрагу духовності, підкреслює єдність музики і мови. На його переконання, на зорі людства не було тієї мови, яку маємо сьогодні, а була *лише музика*. Спочатку людина передавала свої думки і почуття низькими або високими, короткими або протяжними звуками. За допомогою багатоманітних музичних засобів, витворюваних голосовим апаратом, людина передавала свої почуття. Язик, торкаючись різних точок в роті, а також губи, різним способом розтворюючи і стулюючи, витворювали різноманітні звуки. Групуєчись, звуки складалися у слова, які, залежно від голосо- і звукоутворення, закріплювалися в різних значеннях. Музика, а в трактуванні автора, музика — це гра на інструментах, пісня, танці, поступово перетворювалася на мову, і *мова*, твердить філософ, *ніколи не спроможна звільнитися від музики*”¹³.

На переконання Ф. Ніцше, одного із засновників “філософії життя”, найбільш переконливим у мовленні не слово, а тон, сила, модуляція, темп, *тобто музика зі словами*, пристрасть за цією музикою, особистість за цією пристрастю, все те, що не може бути написане.

Українська мова — і це визнано авторитетними експертами — милозвучна, приємна, мелодійна, легка для співу, як кажуть, “наспівна”. Лише з її наспівності, яка глибоко пройнята бездонні надра мовної стихії, могла виникнути така величезна кількість народних пісень, які не перестають захоплювати, живлять творчість багатьох. Музикальність і наспівність виявляються в акцентно-ритмічній структурі мови, а загалом — в інтонації слова і речення, у ритміці. Національна специфіка мелодики слова, його наспівність ще не стали об’єктом спеціального дослідження, хоч спостереження засвідчують: мелодичний малюнок українського слова зосереджений на другому перед наголошеним й кінцевому складах, що відзначаються найбільшою тривалістю, яка дає час, щоб, як висловлюється Н. Тоцька, “виспівати національну мелодію”.

Але перебуваючи в стихії мови, людина не завжди здатна належно оцінити цю даність. Слово, пісня, музика не лише співіснують, а тісно переплітаються, становлять одне ціле. Приміром, фольклористам відомо, що мати Панька Куліша говорила з ним піснями, бо пісня була в неї не забавкою, вона *піснями думала*¹⁴.

Уже наш сучасник, дослідник

невербальних засобів людини Гр. Крейдлін, на основі багатого емпіричного матеріалу, зібраного переважно з класичної російської літератури, у розділі про паралінгвістичні засоби — голос і тон у мовленні та культурі, розгортаючи тезу про єдність музики і мови, переконливо стверджує, що музика і слово переплітаються, взаємодіють з найрізноманітнішими явищами і процесами людського буття і набувають нових естетичних та етичних значень. *Тони і звуки, гами й палітри, ритми, акорди і каданси* виходять за межі того простору, які їм визначено, і входять як компоненти моделей мови і мовлення, стають одиницями моделей життєвих вчинків, способу думки і самого життя. Каданси як складні фрази, що виконують роль гармонійного завершення музичного твору чи його частини, вбачають у характері людини, вважають, що вони впливають на формування самого її стилю¹⁵.

Могутній звуковий образ України, музикальну обдарованість її люду, велику музику незбагненної душі Генія “чуємо” у творчій спадщині Шевченка (доречно тут згадати біблійне “*хто має вуха, нехай слухає*”. Мат.: 13, 43; Одкровення: 3, 13). Група слів, висловів, назв, пов’язаних з поняттям музика, співати, грати у Шевченка надзвичайно велика, вони є у різних текстах. У нього *співають ідучи дівчата, плугатар співає, козаки пливуть собі та співають, співають сліпий Степан з батьком, співають кобзарі, а Перебендя вміє підібрати для кожного його улюблену пісню, лірники Ісуса і Лазаря співають, співають амінь. Виспівує соловейко, співають півні, співає і плаче серце*.

Педагогічні пошуки, практичний досвід, що правда, поки що небагатьох і ще мало поширений у

нас, переконують: дбаючи про збереження самобутності українського мовленого слова, слід орієнтувати на використання музики в навчальному процесі, насамперед активно пізнавати багатство нашої пісні. У цьому плані варті на увагу посібник з риторики Ю.Єлісєвенка¹⁶. У системі завдань, що мають закріпити теоретичний матеріал (виробити відповідний тип дихання, поставити голос, визначати його висоту, силу, об’єм звучання, гнучкість, діапазон, мелодику, лад, тональність, показати неповторність українського мовленого слова тощо), є тексти сорока пісень, поширених у нас — народних, романсів, релігійних, патріотичних. Тексти пісень підбрано дуже вдало: у них наше життя, радощі, глибина шляхетного чуття, сподівання, молитва за кращу долю України, віра в добре прийдешнє.

Автор не лише дає артикуляційно-акустичну характеристику звуків, а й звертає увагу на їхню роль у мовленні. Слушно, приміром, підкреслює, що голосні є опорою мови, основним складником мовлення, каркасом, на який нанизуються приголосні. В самій їхній основі закладено музикальний тон. Серед голосних педагог доречно виокремлює звук О, наголошуючи, що це один із найтиповіших голосних звуків нашої мови, ніколи не змінюється на А, навіть незначний призвук А, що характеризує, на жаль, вимову деяких наших мовців, вважається ненормативним. Він зручний для співу, у наголошеній позиції навіть подовжується (*зоорі, вооду, доопуск*). Має рацію дослідник, стверджуючи, що цей звук допомагає творити невмирущу славу мелодійності і чарівності української мови¹⁷.

Частотність звука О у нашій мові висока, його домінування визна-

не, приміром, він наявний у закінченні кличного відмінка багатьох іменників: *Миколо, мамо, сестро, Марійко, Іванівно, зіронько, калино*, нагадує нам про свою функціональну силу в закінченні багатьох дієслівних формах (*пишемо, жартуємо, підємо, зробимо, заспіваймо, привітаймо*), є в закінченні низки чоловічих імен, в т.ч. здрібнелих: *Сашко, Андрійко, Данило, Ромко* (пор. російські — *Саша, Рома, Петя, Вася*), любить з’являтися на місці звуків І, Е: *кінь — коні, вечеря — звечора, жени — жонатий*, чарує повноголоссям: *солодкий, волідіти, колотити, боротьба, охорона, коровай, коротко*; цей звук гарно презентує українськість прізвищ на -о, -енко: *Франко, Гречило, Покотило, Григоренко*. Оце наше чарівне О уміє навіть збагачувати собою слова, у яких його немає, виступаючи у суфіксах здрібності -ок, -очок, -оньк, -очк: *сад-садок, садочок, дуб-дубок-дубочок, зірка-зіронька, веселка-веселочка*.

Варто згадати ту велику кількість пісень — жартівливих, “поважних”, маршових, церковних (“Ой що ж то за шум учинився”, “Ой не шуми, луже, зелений байраче”, “О, Україно, о, люба ненько, тобі вірненько присягнем”, “Ой радуйся, земле, Син Божий народився”), у яких звук О (разом з іншими голосними) налаштовує на *вертикальний, “заокруглений”* і навіть “широкий” тип мовлення, характерний для українців. Отже, це не просто вигук, а своєрідний орієнтир, *специфічний камертон*. Уже немовляти мати, мабуть, несвідомо закладає у підсвідомість космічної сили красу цього звука, приспівуючи “*Ой, ходить сОн кОло вікОн, а дрімОта кОло плОта*”.

Разом із правильно артикульованими наголошеними голосними

заднього ряду У, А звук О дає змогу втримати *напружено-силовий* наголос, уникнувши “хвилеподібного” мовлення, яке виникає тоді, коли мовець застосовує лише силовий наголос, скорочує склади.

Складна мовна ситуація в Україні, агресивні, вироблені не без допомоги “князя світу цього” заходи обмежити у вживанні мову корінного населення, деформувати, перетворюючи її на жалюгідну подобу мови чужинецької, вимагають від усіх нас берегти і плекати наше живе слово, усвідомлюючи, що без активного, безперешкодного функціонування звукової мови національна мова втрачає джерело поповнення, збіднюється її ресурси. Святий обов’язок покладено на інтелігенцію, людей усномовної професії — постійно дбати про збагачення свого мовлення, демонструючи високий рівень мовленнєвої культури, здатність активізувати закладені в ній потенції, відходити від невірних раціональних каліок (*до сих пір, скоріше всього, тим не менше, розберуся в цьому питанні, в першу чергу — замість досі, найімовірніше, а попри те, з’ясую (вивчу) питання, насамперед*), дотримуватися нормативного наголосу (*бюлетЕнь, валовИЙ, експЕртний, завдАння, прИятель, черговИЙ*). Пам’ятати, що єдина українська літературна вимова дає силу для виховання нації, збереження її культури. Робити все можливе для утвердження державної мови — символу нашої присутності у звуковому просторі Планети.

“Свою Україну любіть” — нагадує нам про наш святий обов’язок перед Богом і світом Шевченко, і як рефрен найсакральніших дум і сьогодні звучать слова:

Всім серцем любіть
Україну свою,
І вічні ми будемо з нею.

¹ Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови. — Львів; Нью-Йорк, 1996. — С. 26.

² Академік Л. Булаховський у праці “Походження української мови” (К., 1956) пише: “Виникнення української живої (розмовної) мови... стосується віддаленого від нас часу, у тьмі віків захованих мов і племен”...

³ Хайдеггер М. Время и бытие. — М., 1993. — С. 272.

⁴ Мілош Ч. Велике князівство літератури. — К., 2011 — С. 85. Див. ще Вейль С. Укорінення: есей // Вейль С. Укорінення. Лист до клірика: Збірник есей [перекл. з фр.]. — К., 1998.

⁵ Мілош Ч. Велике князівство літератури. — К., 2011 — С. 103, 108.

⁶ Див.: газ. “Високий замок”, 02.10.2012; Гетьман Володимир. “Дух Землі” // Слово Просвіти. — № 22, 6—12 червня 2013.

⁷ Бачинський Г. Український шлях у майбутнє // Універсум. — 1999. — №1—2.

⁸ Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. — М., 1984. — С. 72, 82.

⁹ Франко І. Двоязычність і дволичність // Мозаїка. Із творів, що не ввійшли до зібрання творів у 50 томах. — Львів, 2002. — С. 265.

¹⁰ Бартми́ньский Е. Оппозиция “устный – письменный” и современный фольклор // Бартми́ньский Е. Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике / Перевод с польского. — М., “Индрик”, 2005. — С. 382.

¹¹ Аннік де Сузньєль. Символіка людського тіла / Перекл. з французької З. П. Борисюк. — К., 2003. — С. 423.

¹² Там само. — С. 415—439, ще: 24, 225 та ін.

¹³ Хан Х. И. Мистицизм звука. — М.: Сфера, 1998. — С. 233.

¹⁴ Гарасим Я. Національна самобутність естетики українського пісенного фольклору. — Львів, 2010. — С. 250.

¹⁵ Крейдлін Г. Е. Невербальная семиотика. Язык тела и естественный язык. — М., 2002. — С. 276.

¹⁶ Єлісєвенко Ю. Ораторське мистецтво. Постановка голосу й мовлення: Навч. посібник. — К., 2008.

¹⁷ Там само. — С. 84, 122 та ін.

Вручено премії імені Михайла Коцюбинського

Громадськість Чернігова урочисто відзначила 149-ту річницю з дня народження класика української літератури, засновника Чернігівської “Просвіти” Михайла Коцюбинського.

Петро АНТОНЕНКО
Фото Олександра МАЙШЕВА

17 вересня люди прийшли до могили Михайла Михайловича і його дружини Віри Устимівни на давніх Болдиних горах. Квіти пам’яті поклали правнук письменника, директор Чернігівського літературно-меморіального музею М. Коцюбинського Ігор Коцюбинський, його мама, педагог, просвітянка Антоніна Коцюбин-

ська, представники влади, творчої інтелігенції, учні. Слово про класика сказали відомі діячі культури, просвітяни, зокрема великий шанувальник творчості письменника, народний художник України Анатолій Шкурко. Актор Молодіжного театру, один із перших лауреатів премії імені Коцюбинського, заслужений артист України Володимир Банюк прочитав уривки з творів письменника.

Свято тривало в Музеї, у садибі Коцюбинського, в чарівному саду, який заклад письменник. Саме тут, у Чернігові, він написав свої найвідоміші твори: “Тині забутих предків”, “Інтермеццо”, “Фата моргана”. Також відбулося вручення головної обласної літературно-мистецької відзнаки — премії імені Михайла Коцюбинського, яка давно вже набула характеру всеукраїнської і навіть міжнародної, адже її лауреати мешкають в Австралії і Канаді. Премія — ровесниця нашої незалежності, заснована 1991 року за згодою родини Коцюбинських. Нині нею опікуються обласна рада та облдержадміністрація.

У попередні роки цієї премією відзначили уродженця Чернігівщини, Героя України Юрія Мушкетика, племінницю класика літературознавця Михайлину Коцюбинську, онука письменника, колишнього директора музею і голову міської “Просвіти” Юлія Коцюбинського, лауреатів Національної премії ім. Т. Шевченка Валерія Шевчука, Анатолія Дімарова, Михайла Слабошпицького, Дмитра Іванова, Леоніда Горлача, чернігівців — хореографа, заслуженого діяча мистецтв України Любомира Боднарука, народного художника України Володимира Ємця, багаторічного голову обласної письменницької організації Станіслава Реп’яха, письменницю Світлану Короненко, Валентину Мастерову, Тетяну Дзюбу.

А ось ті, кого відзначили престижною премією за 2013 рік (всі — уродженці Чернігівщини): письменник, доцент Київського національного університету ім. Т. Шевченка **Олександр ЯРОВИЙ** — за збірку “Небесна твердь” (номінація “Поезія”); письменник і журналіст із Борзни **Володимир СЕНЦОВСЬКИЙ** — за книжки “Глибинка, повита туманом” і “Лава під каштанами” (“Проза”); кандидат історичних наук, доцент Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка **Іван ЗАБІЯКА** — за дослідження “Епістолярна спадщина Василя Горленка (“Народознавство”); лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, народний артист України, кобзар-лірник **Василь НЕЧЕПА**

— за реалізацію творчого проекту “Уклін тобі, Тарасе”, присвяченого 200-річчю з дня народження Шевченка (“Театральнo-музичне мистецтво”); майстер народної творчості **Ольга КОСТЮЧЕНКО** — за відродження і розвиток традиційного чернігівського мистецтва вишивки, вибійки, писанкарства (“Декоративне та образотворче мистецтво”).

Один із засновників премії — Український фонд культури. Тож від імені його голови, Героя України Бориса Олійника нових лауреатів привітав письменник, редактор газети “Гарт” Дмитро Іванов. Чудовим фіналом свята став концерт Василя Нечепи і капели бандуристів імені Остапа Вересая обласної філармонії.

Його творінь небесний алфавіт

Миколі Андрійовичу СТОРОЖЕНКУ виповнилося 85. Він, як і його творчість — унікальне явище не лише української, а й світової культури. Хоч до чого б торкалася його душа, хоч за що б бралися його чутливі руки, всюди піднімалася, вияскравлювалася велич, краса і правда нашого народу — в живописі, графіці, монументальному чи сакральному мистецтві.

Микола ЦИМБАЛЮК

Індуси

Так прозивали їхню родину на селі, як і ще три сім’ї в’язівців, які, не боячись погроз і переслідувань, відмовилися вступати до колгоспу. Вони залишилися одноосібниками, чи, як їх дражнили — індусами. Але їх усе одно розкуркулили, забрали реманент, навіть порозбирали до фундаменту господарські будівлі. Тупий, ледачий і мстивий натовп із психологією рабів не міг вибачити навіть дітям одноосібників, що вони залишалися вільними: їм не давали проходу, принижували в школі, плювали услід. Індуси все терпіли. Але, як розповідав Микола Стороженко, його батько Андрій, якого до приходу більшовиків глибоко шанували односельці за мудрість, працьовитість і золоті руки, до кінця своїх днів глибоко зневажав владу та місцевих вождиків.

Це батькові так не минулося. Перед війною, коли були всеозюні вибори, він категорично відмовився голосувати за Сталіна. Розлючені місцеві активісти-більшовики серед ночі, виламавши двері, вдерлися до їхньої хати. Але батька вже й слід прохолов. Згодом його таки арештували, але він утік, скориставшись панікою, що зчинилася з початком війни. І сьогодні, майже через 80 років, розповідаючи про батька (він закарбувався в пам’яті Миколи Андрійовича у молитві перед образами на покуті в рідній хаті), у нього стискає в горлі і в кутиках очей блищить сльоза. Та я знаю, що в душі митця немає місця для злоби.

Цілина

Миколі Стороженку все життя, як і його батькові, праглося особистої, творчої волі. Напевно, цим можна пояснити його рішення ще в студентські роки попрацювати на цілині. Та й академічні вправи у майстерні наскучили. Сприяла цьому й романтична вдача художника, хоча їхав туди, як він каже, “не за закликом партії і комсомолу”.

Тоді, 1953-го, він їхав на Схід разом зі своїми двома однокурсниками як у невідомість. Дорогою їхні шляхи розійшлися — Стороженка вабила незвідана Середня Азія (каже: “гени предків українців Північного Причорномор’я епохи Атлантів туди потягнули”), а його друзі подалися на північ. Так він потрапив спочатку на Алтай, а потім — на цілину.

Йому, звиклому до нелегких умов життя, було важко. Не фізично, а морально й психологічно. Пригнічували не побутові труднощі, а отой неписаний закон тайги: “медведь — хазяїн”. Серед “добровольців” було чимало вчорашніх зеків. Вони ж, так само як і “партейні”, не любили тих, що вирізнялися чи відрізня-

лися від них. Микола Андрійович, як і його батько, не любив випивок, не палив, ніколи комах не скривдив, шанував власну гідність і не залазив із чобітьми у душі інших. Але навіть серед чужих за духом людей його заповідали. Адже справжню людину, її талант не можна не поважати.

За час перебування на цілині (туди він приїжджав і наступного, 1954-го) Стороженко зробив понад 800 (!) картонів — портретів, ескізів, малюнків. “Уявіть собі, — розповідав Микола Андрійович, — усе в русі, а ти серед напівп’яного натовпу сидиш і мало не кожного малюєш. А за спиною регіт, крики захвату чи обурення, підбадьорюючі виляски по спині. О-о-о! Щось не так — і ти будеш покараний. Спробуй тільки не так намалювати... Працювати доводилося не тільки на польовому стані, а й у кабіні трактора чи автівки”. Часом портрет створював за 10—15 хвилин! І це не тільки рисунки олівцем, а й роботи олією.

Я бачив кілька портретів того періоду. Це справді унікальні речі. Написані вони у звичному тоді реалістичному стилі, але це неймовірна виразність образу, неперевершена експресія почуттів портретованого. Враження таке, ніби знаєш живу людину. На жаль, із тої величезної кількості робіт серії “Цілинники Алтаю і Казахстану” в автора залишилося десятка півтора. Решту розікрали вже тут, в Україні. Вони зникли безслідно — з виставок, із його майстерні... Був час, коли за ці-

Микола Стороженко зі студентами. 2011 р.

ми роботами представники англійського Сотбі влаштовували справжнє полювання.

У цьому я не сумніваюся. Не лише тому, що побачив кілька фотокопій і стільки ж оригіналів. Майстерність Стороженка-портретиста можна оцінити й за значно пізнішими роботами, наприклад, кількома портретами дружини, сина Максима, Івана Гончара, Марійки, доньки відомого художника О. Івахненка тощо. Всі вони виконані у різні роки і в різних техніках, але їх об’єднує яскравість образу, виразність характеру й духовна чистота.

Усе закономірно — художник шукає і відтворює те, що живе в його власній душі.

Наш Прометей

Червоною ниткою крізь творчість Стороженка проходить тема Кобзаря. Над нею художник невтомно працює понад півстоліття. Захоплення генієм прийшло ще з дитинства, коли він, десятирічний хлопчик, копіював малюнок Іжакевича до вірша “Мені тринадцятий минало”. Уже в зрілому віці починає осягати глибину шевченкового поетичного світу і

віри. Прикметними є його композиції “Т. Шевченко і світ” (1981), “Світло волі” (1989). Але вищого філософсько-мистецького звучання набули його графічні роботи, що проілюстрували видання, яке 2010 року випустило ВЦ “Просвіта” разом із видавництвом “Дніпро”.

...“З поезією на серці в тридцять один рік зродився світу “Заповіт”. Іде з гори душі, іде до нас Поета живе слово — небесний алфавіт. У знаках — слово, душа — у слові, дума — вказ на шлях широкий і провидіння в Думі.

Любов до брата і меч вогненний супроти супостата. Хто вклав вогонь у слово? Гора Чернеча? Як Гора Сіон — Синаю скрижали Мойсееві дала й обітовану землю. Свята гора Чернеча зродила “Заповіт” і агітця в лоно прийняла...”, — писав він у супровідних текстах до цієї серії.

Багатьом, хто бачив цю серію графічної шевченкіани, впадає у вічі не лише оригінальний, бароковий стиль його письма, полісимволічність, а й постійна присутність образу/образів дитини-янголятка. Хай то буде “Думка”, “Катерина”, “Перебендя”, “Наймичка” чи “Гамалія” та ін. Як зрозуміти, наприклад, стороженкового Прометея, який відходить від усталеного образу немічного, знесиленого старця, трактуючи його як немовля? На це автор відповів:

— Багато разів я читав-перечитував Шевченкову поезію, зокрема “Кавказ”. Згадайте: “Споконвіку Прометей// Там орел карає...// Що день Божий добрі ребра Й серце розбиває. // Розбиває, та не вип’є // Живої крові — // Воно знову живає// І сміється знову”. То як же можна малювати того, хто вмирає?

І художник доходить висновку, що візуально треба творити не образ-ідею старого, який завтра помре, а молодого, який розвиватиметься, набиратиметься сил і в майбутньому розірве кайдани. Тому він вирішив увести образ дитини, немовляти. Бо й справді: сила не в старому Прометей, як його всюди і всі малюють, а в дитині. Та й сам міф конкретно нічого не говорить. Прометей — це не сутність, не матеріальна субстанція, а духовна сила. Перед дитиною навіть могутній Зевс “злякався тайні вогню і слави родивішого Прометея”. До речі, “Кавказ” Шевченка дуже багатоплановий. Тому в цій ілюстрації є і Чечня, і коронований червоний орел на синьому тлі, мун-

дири і хижий вишкір схарапуженого петрового коня.

У цих роботах навіть Христос у Стороженка в образі трітності, і все в образі дитини. Так само скрізь пророки, є й з бородою, але обов’язково присутня месіанська маленька душа...

Художник, як той апостол, художніми засобами прагне донести до сучасників і Заповіт Поета, і вогонь, і клич “Кавказу”, вкотре нагадуючи трагічні сторінки нашої історії. Бо, як зазначав він в одній зі своїх статей, “сучасне і минуле — єдиний ланцюг у колобігу культури”. Той культури, яка є охоронним, націєтворчим чинником будь-якого народу.

Закарбована велич

Народ існує, допоки він пам’ятає себе в координатах світової історії. Тому роль монументального (від лат. монео — нагадує) мистецтва тут важко переоцінити. Напевно, це не гірше за Аллу Горську і її друзів-художників розуміли компартійні ідеологи, коли віддавали наказ знищити вже готовий вітраж із зображенням Шевченка в Київському університеті. Це усвідомлював і Стороженко. А тут ще сплановане позбавлення його замовлень, яке не залишало вибору для талановитого живописця.

Миколу Андрійовича ще зі студентських років захоплювали, заворожували Софійські мозаїки. Саме вони слугували йому за взірць високодуховного мистецтва. Зокрема творчо переосмислені й розвинуті ідеї і принципи старовинного монументального мистецтва він ефективно використав у роботі над оформленням інтер’єрів Інституту теоретичної фізики (1969—1970) й Інституту фізики (1977—1980).

У мозаїчних роботах композиції “Києво-Могилянська академія XVII—XVIII ст.” і “Львівське Ставропігійське братство XVI—XVIII ст.” художник повертає нам призабуті образи світочів української культури: Сковороди, Беринди, Прокоповича, Березовського. А створюючи композицію “Осяяні світлом” (розпис підбанного простору адмінкорпусу Інституту фізики) Стороженко творить ідею храму науки. У підбанній сфері, як у церкві, він виписує 28 постатей знакових науковців, відкриття яких стали визначальними у подальшому розвитку світової наукової думки: Арістотеля, Архімеда, Коперника, Галілея, Леонардо да Вінчі, Ньютона, Ейнштейна та ін. Виконуючи ці

М. Стороженко. “Гайдамаки”. 2003 р.

роботи, Стороженко, як і його герої, постійно перебуває у пошуках, експериментує. Відроджуючи старовинні, призабуті техніки монументального мистецтва, він винаходить нові оригінальні пристрої й інструменти, удосконалює сучасні матеріали.

Помітним явищем його творчості й усього українського мистецтва стала ще одна монументальна робота — епічне мозаїчне панно “Україна скіфська — Еллада степова” (1987—1991) у пансіонаті “Гілея” смт Лазурне на Херсонщині. Тут, задовго до “Золотої бурави” Василя Хитрука, Стороженко висунув і розвинув ідею первинності й синкретичності української історії в образах і міфах, які тою чи тою мірою були запозичені чи привласнені нашими сусідами.

Церква Миколи Притиска

1997—2000 роки стали етапом його творчості не лише як художника-монументаліста, а як новатора у царині храмового живопису.

“Стрітення”. Церква Миколи Притиска

Згодившись на пропозицію щодо розпису старовинної відреставрованої церкви Миколи Притиска на Подолі, Микола Андрійович звязався за найважче — розпис підбавної сфери. Її площа — 400 м². На цій увігнутій площині треба було розмістити образи Трійці й чотирьох архангелів: Гавриїла, Михаїла, Уриїла і Рафаїла. Три роки одухотвореної, наполегливої і виснажливої праці стали великим випробуванням і мистецькою школою для нього і решти живописців. Визначальним і благословенним у цій роботі для нього є давнє знайомство з Борисом Возницьким.

Ще з юності любив Микола найджати до Львова. Його приваблювали особлива аура тамтешнього культурно-мистецького життя, живі ще старі народні звичаї та обряди, які вже майже зникли в Центральній і Східній Україні. У Львові художники познайомилися з Возницьким — людиною, безмежно закоханою в

свою справу. Одного разу, обдумуючи програму майбутньої майстерні живопису і храмової культури, він заїхав до приятеля в Олеський замок. Там Борис Возницький показав йому зібрані в підвалі-запаснику безцінні, на той час ще нікому не відомі дерев'яні скульптури Іоанна Пінзеля. Стороженко був вражений.

— Я сяю і замовкаю, — розповідає Микола Андрійович, — коли чую про Пінзеля. І низько кланяюся за нього пам'яті Бориса Григоровича, цій святій людині. На таких людях, як він, тримається наша культура.

В оцінці Стороженка творіння Пінзеля “якісь неземні”. І він, до речі, не один, хто дотримується такої думки. Порівнюючи його скульптуру з творами Мікеланджело, багато мистецтвознавців доходять висновку, що Пінзель гостріший у деталях, рельєфніший, оповитий якимсь простором, енергійніший, божественно-одухотворений. І ці барокові особливості геніального скульптора Стороженко зумів творчо застосувати у п'ятиметрових розписах церкви Миколи Притиска. Насамперед — у шатах Трійці й архангелів.

Купол для художника став унікальним експериментом. Внаслідок рівновіддаленості точок купола від центральної осі накладений на площину образ візуально спотворюється. Якщо реалістично малювати, то спотворюється пропорції. Стороженко пішов власним шляхом, на якому довелося вдатися до геометрії, робити складні розрахунки, врахувати всі зорові ефекти.

— Оце таке Пінзель мені наробив, — усміхається Микола Андрійович.

Школа Стороженка

Талановитість — найвища оцінка будь-якого ученого чи митця — підтверджується школою, яку він створив. Мова не лише про формальну норму, якою є майстерня живопису і храмової культури Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури. Мова — про нові мистецько-художні ідеї і принципи, які є новаторськими, які сприймають і творчо розвивають послідовники.

Микола Андрійович, маючи талант від Бога і незбагненну працюватість, зумів витворити новий напрям сакрального живопису. Це унікальний синтез — поєднання академізму, українського бароко з візантійським стилем без порушення основних принципів і канонів останнього.

І найголовніше. Стороженко навчає шанувати своє, національне, яке твориться за принципом М. Бойчука. На цьому виховуються і продовжують справу свого вчителя уже більше двох сотень його вчорашніх і сьогоднішніх студентів. Їхні імена, їхня творчість знані всюди, де вони працюють: в Україні і за її межами — у США, Канаді, Німеччині, Франції, Італії, Аргентині, Великобританії, Польщі, Росії і багатьох азійських країнах.

Просвітянка, музою окрилена До ювілею творчої діяльності народної артистки України, професора Людмили Марцевич

Дарина АНДРОСОВА,
піаністка, кандидат мистецтвознавства, доцент Національної музичної академії
імені П. І. Чайковського

Людмила Леонідівна Марцевич — народна артистка, професор Національної музичної академії імені П. І. Чайковського, яка відповідально і високопрофесійно виконує свою естетичну, виховну і просвітницьку місію, спрямовану на вшанування українського та світового музичного мистецтва.

Як багаторічна активна просвітянка, Л. Марцевич бере активну участь у громадському житті, шефській роботі. Вона — член Національної спілки театральних діячів України, входить до складу наглядової Ради Національної всеукраїнської музичної спілки та Української ліги культури... А скільки разів Людмила Леонідівна очолювала та входила до складу журі міжнародних і всеукраїнських музичних конкурсів! Як активно та різнопланово вона співпрацює з Українським фондом культури, проводячи майстер-класи, шефські концерти, творчі зустрічі. А скільки вечорів Національної спілки письменників України стали значно яскравішими й емоційнішими завдяки участі в них Л. Марцевич і її учнів.

Із особливою увагою і теплою згадує наша ювілярка білоруське місто Гродно, де вона народилася, той поліський край, який подарував їй пристрасну любов до природи, романтичну мрійливість і фантазію митця.

Ще з раннього дитинства Людмила була закохана у рояль, вона і сьогодні не уявляє свого життя без цього інструмента. Отримавши блискучу музичну освіту в Одеській консерваторії імені А. Нежданової у чудових викладачів, Людмила Марцевич розпочала концертну діяльність уже у 17 років, а своє перше визнання здобула 1962 року, ставши володарем найвищої нагороди Першого українського конкурсу піаністів імені Миколи Лисенка.

Від своїх дебютних концертів, що відбулися у 60-х роках у Києві, до понад семи тисяч концертів у різних містах колишнього Радянського Союзу торувала Л. Марцевич шляхи до світової сцени. Вона — піаністка, котра здатна чутливо передати глибинний сенс музики, зрозуміти сутність втілених у нотах звуків і спроможна натхненно розкрити

задум композитора у концертному виконанні.

Людмила Леонідівна підтримує прекрасну виконавську форму, що дозволяє їй на кожному виступі демонструвати високий рівень, виокремлюючи головне та водночас опановуючи складний поліфонічний розвиток музичного матеріалу загалом.

Відзначаючи у ці дні ювілей своєї творчої діяльності, Людмила Марцевич перебуває у розквіті творчих сил і талановито реалізує себе в професії, виступає із численними сольними концертами в багатьох країнах світу, чує захоплені вигукі “Браво!”.

До своїх концертних програм Л. Марцевич завжди добирає яскраву музику: твори Моцарта, Шопена і Брамса, великі цикли Шумана, органні транскрипції Баха, концерти для фортепіано з оркестром Бетховена і Ліста. Поряд із відомими творами західноєвропейських композиторів на концертах Людмили Марцевич звучать твори українських митців — М. Лисенка, В. Барвінського, Н. Нижанківського, Мирослава Скорика, Євгена Станковича...

Великий просвітницький посыл має і останній авторський проект Людмили Марцевич — “Життя композиторів у музиці і листах”. На сьогодні це вже шість реалізованих вистав-відкриттів. Образний лад цих мистецьких вечорів, які з повними аншлагами відбулися на сцені Національної філармонії України, містить багато змістів, тем, мотивів, філософських асоціацій. Глядачі охоче співпереживають, отримуючи дивовижну радість від несподіваних сценарних вирішень, запропонованих їй колегою з реалізації цього проекту — відомим драматургом і сценаристом Василем Нево-

ловим, який за іронією долі в ці дні теж святкує свій ювілей творчої діяльності.

Їхні мистецькі вечори своєрідно та неповторно, емоційно та проникливо розкривають засобами музичного мистецтва, з органічним використанням епістолярної спадщини композиторів, дивовижні постаті видатних геніїв різних країн і епох — Фредеріка Шопена, Людвіга ван Бетховена, Петра Чайковського, Миколи Лисенка, Сергія Рахманінова, Поліни Віардо і Івана Тургенєва... Висока мета, українськість, соборна ідея — ось що характеризує ці вистави.

А в задумах цього дуету сходження до нових вершин — робота над сценарієм мистецького вечора до ювілеїв братів Георгія і Платона Майбородів, який має відбутися 1 грудня за участю видатних виконавців їхніх творів, а також проект “Тарас Шевченко в музиці і листах” до 200-річчя Кобзаря...

Цікаве музичне мислення Л. Марцевич, її спроможність до самотніх інтерпретацій і неповторна манера фортепіанного виконання стимулюють також активність учнів Людмили Леонідівни. Педагогічне мистецтво Л. Марцевич, як її колега і певною мірою учениця, назвала б ваговитим золотим колосом, який є результатом багатьох складових музичного, психологічного, морального й людського характеру. Це її високий професіоналізм у співдружності з найтоншим музичним смаком: комплексний всеохопний підхід у навчанні й вихованні молодого музиканта, правда і добро педагога, які породжують рівність і ширість сусідів, спрямованих на максимальну взаємну відповідальність студента і педагога; високий морально-етичний приклад життя і діяльності педагога. І найголовніше — усі попередні принципи майстерно підпорядковуються одному: допомогти студентові відкрити самого себе.

Усім добре відомо і в Національній філармонії, де 26 років Людмила Леонідівна була членом Художньої ради, і в Національній музичній академії, що за своє життя Людмила Марцевич ніколи і півсловечка не замовила про себе. Оцю її легендарну скромність перевершує тільки жертвна любов до людей, від яких вона ніколи нічого не брала і яким віддає себе. І чим більше вона себе дарує, тим багатшою стає.

Справджується істина — з лона української землі народжуються таланти, чийм мистецтвом захоплюється світ.

День бібліотекаря

Тетяна КРОМБЕТ,
с.Бишів

Хрещена подарувала мені “Букваря” на день народження в 4 роки, подарунок пролежав із літа до осені. Лише впоравшись із польовими роботами, мама почала навчати мене грамоти. Я опанувала азбуку за три тижні, і в чотири з половиною роки вже пристойно читала. В п’ять років мене записали в бібліотеку. З того часу (уже 58 років) я постійний читач нашої сільської бібліотеки.

“Латка” — так називалася перша книжечка, яку мені видали в бібліотеці. У ній розповідалося про кумедне цуцня із рудою плямою на спині. Відтоді я з головою поринула в книжковий світ. Із початкових класів захопилася науковою фантастикою; разом із героями Жюль Верна мандрувала морськими глибинами; начитавшись Зігмунда і Ганзелки, мріяла стати мандрівником; під впливом “Трьох мушкетерів” записалася на секцію фехтування в студентські роки. Читала скрізь і завжди, навіть із ліхтариком під ковдрою. “Данила Галицького” Антона Хижняка дочитувала при місячному сяйві, навчаючись у 9 класі.

“Робінзона Крузо” перечитувала кілька разів і кожного разу сприймала по-новому. В шкільні дитячі роки це була для мене розповідь про захопливі незвичайні пригоди героя Робінзона, а в юності як приклад для подолання перешкод. А після 40 років, перечитуючи вже втретє, зрозуміла, що тут — духовне зростання героя і його роздуми над релігійними постулатами і що саме завдяки вірі в Бога і його допомозі Робінзону вдалося пройти всі випробовування.

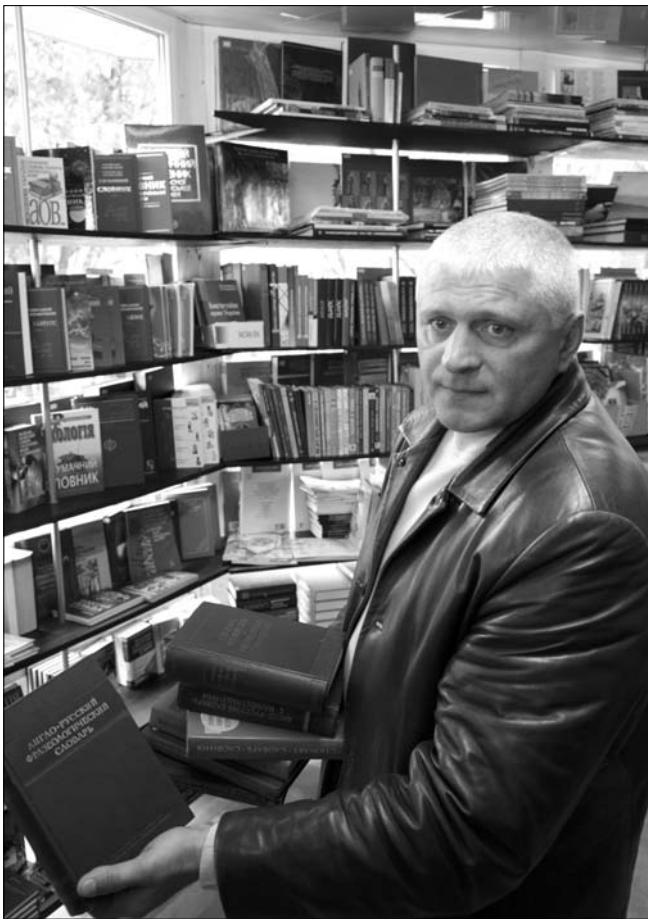
Лоцманами в цьому морі книг були для мене бібліотекарі. Найперша, світла їй пам’ять, Марія Петрівна Горохова, вона перевіряла, чи справді я перечитала всі ті книжки, які приносила в бібліотеку буквально на другий, третій день після того, як брала їх; спонукала писати відгуки на прочитані видання, малювати малюнки і брати участь у літературних іграх-подорожах. Це і Олена Іванівна Коваль і Марія Олександрівна Кромбет, які нині на заслуженому відпочинку. Зараз у Бишівській сільській бібліотеці продовжують їхню

справу Леся Вікторівна Швидка і Наталя Петрівна Мамчур. Книжковий фонд бібліотеки складає більше 18 тисяч книг і користуються ними понад 800 читачів.

Хочу привітати всіх читачів і працівників бібліотек із Днем бібліотекаря, який відзначають в Україні 30 вересня. А завдячувати за це свято ми маємо моїй колишній однокласниці. Таня Алішаєва (за чоловіком Прокошева) жила зі мною по сусідству, її тато був начальником міліції, а мама — Зоя Костянтинівна — завідувачкою інфекційного відділення у нашій лікарні. На жаль, після розформування Бишівського району і приєднання його до Макарівецького, сім’я Алішаєвих переїхала в Чорнобиль і наша дитяча дружба перервалася. Лише через 50 років ностальгія привела Тетяну на вулицю її дитинства. Вона розповіла мені, що майже 10 років працювала в Міністерстві культури завідувачем бібліотечного відділу. Саме тоді задумалася Тетяна Миколаївна над тим, що в країні не відзначають День бібліотекаря. Тетяна Прокошева подала в Кабінет Міністрів свою пропозицію, і вже 14 травня 1998 року Указом Президента України затверджено 30 вересня Всеукраїнським днем бібліотек.

“Найкращий подарунок — це книга” — говорили колись. Дуже подобається вислів: “Краще мати багату уяву, ніж бути багатим”, а найкраще уяву розвиває читання.

У 1990-х роках по радіо часто звучали вірші Ганни Чубач. Намагалася купити в книгарнях її збірки, але вони мені не траплялись. Уже декілька років як радіо відрізали, книгарні закрились, а ті, які залишилися, не мають збірок моєї улюбленої української поетеси. Нарешті нещодавно в

нашій бібліотеці мені дали збірку “Небесна долина”, яку я читаю і перечитую. Ганна Чубач пише ніби про мене — своїми словами описує мій внутрішній світ, мої думки, мої почуття. Тому свою вдячність поетесі висловлю в таких рядках:

*Я купуюсь у розкошах Вашого слова
І на очі мої набігає сльоза,
То від Ваших віршів стрепенулася знову
І розправила крила моя грішна душа.*

Хочу побажати через вашу газету Ганні Чубач та іншим українським письменникам творчих успіхів. Нехай їхні книжки наповнюють наші бібліотеки і багатьом читачам розширюють горизонти пізнання світу, поглиблюють уяву, навчають правильно жити, надіятися, вірити і любити.

Усіх бібліотекарів нашої країни вітаю з їхнім професійним святом і бажаю щастя, здоров’я та багато цікавих книжок у їхні бібліотеки.

Українська новела занадто трагічна, але дуже щира

На Кіровоградщині завершився перший фестиваль української новели. Цей захід, ініційований головою обласної письменницької спілки Василем Бондарем, має на меті повернути увагу до літературного жанру, який яскраво заявив про себе в українській літературі, але останнім часом стає незаслужено призабутим.

Фестиваль розпочинався у селі Нечаївці Компаніївського району, де 111 років тому народився потужний новеліст Юрій Яновський. Його талант помітно потолочила комуністична ідеологія, але й крізь її тоталітарний коток пробилася його все-світньо відома новела “Подвійне коло”, роман у новелах “Вершники”. Свого часу вручалася премія імені Юрія Яновського, лауреатами якої були Євген Гуцало, Микола Кравчук, Олександр Сизоненко, Юрій Щербак, Василь Захарченко. У ті роки також виходив друком збірник “Оповідання року”, де публікували кращі твори малого літературного жанру.

Ідея фестивалю передбачає його проведення у рідних пенатах видатних українських новелістів. Кожні два роки він відбуватиметься на малій батьківщині чи Василя Стефаника, чи Михайла Коцюбинського, чи Миколи Хвильового, чи Степана Васильченка, чи...

Гості кіровоградського фестивалю — Любов Пономаренко з Полтавщини, Василь Трубай із Київщини, Ігор Гургула зі Львова, Віктор Полянський із Харкова, Ольга Деркачова з Івано-Франківська. Кіровоградщину на фестивалі представляли прозаїки Василь Бондар, Олександр Кердіваренко, Василь Левицький і поетеси Антоніна Корінь та Антоніна Царук. Їх гостинно зустріла Компаніївщина. Після відкриття фестивалю відбулися зустрічі у школах району. Письменники читали свої твори. Вчителі й учні гостинно зустріли письменників, відчувалося, що талановите українське слово хвилює і приваблює. Гостювання на Компаніївщині завершилося великим літературним вечором.

Наступного дня гості фестивалю, літературознавці, науковці і журналісти зібралися на круглий стіл “Українське оповідання в контексті світової новелістики”. Знову звучали твори, багатьох вразило першопрочитання новели Василя Трубая “Штик”. Були думки про те, що в українській новелі надмір трагізму і не вистачає гумору, іронії, але всі відзначали її щирість, схвильованість. Фестиваль завершився зустріччю письменників зі студентами Кіровоградського педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

«Барви степу» — своєрідна історія мистецького руху

“За період із 1939 до 1954 року у газетах Кіровоградщини я знайшов тільки дві замітки, які стосувалися мистецької творчості”. Із такого парадоксального факту розпочав презентацію своєї книжки “Барви степу” заслужений журналіст України Броніслав Куманський.

Він — професійний мистецтвознавець, все своє життя віддав журналістській роботі. Багато писав про художників, виставки, аналізував мистецькі процеси у краї. Його перу належать більше півтисячі нарисів, рецензій, інтерв’ю, репортажів, присвячених творчості художників краю. Кращі з них увійшли до збірки “Барви степу”, презентація якої нещодавно відбулася в обласному художньому музеї. Цю збірку можна назвати літописом обласної організації Спілки художників, про що наголосив її голова народний художник України Михайло Наєждін. Під час презентації звучали спогади про цікаві моменти з історії розвитку образотворчого мистецтва на Кіровоградщині. Кілька років тому видавництво “Мавік” випустило у світ альбом робіт художників-земляків, збірка “Барви степу” — своєрідна історія та публіцистичне осмислення мистецького руху.

Світлана ОРЕЛ,
м. Кіровоград

У Львові «перезавантажили» Франка

У межах 20-го ювілейного Форуму видавців у Львові презентували книжку “Франко. Перезавантаження”. Збірка увібрала в себе 22 авторських погляди на постать Каменяря. Це — відомі українські письменники, науковці-літературознавці, дослідники творчості письменника, що об’єдналися з бажанням “перезавантажити” Франка, себто його творчість, на сучасний копил.

Ігор ГАЛУЩАК,
Олег ДЬОРКА

Ідея зібрати означені погляди під однією палітуркою належить молодим студентам та організаторам фестивалю “Франко-Фест” Остапу Походжаю та Андрію Беницькому. Народжена у фестивальному середовищі й підтримана знаними посталями в сучасному українському культурному просторі, книжка стала живим продуктом фестивалю і цільним науково-публіцистичним і художнім джерелом нового бачення Франка, не втраченого, не розв’язаного, не забутого, а молодого, такого різноманітного й багатогранного нашого сучасника.

Презентація видання відбулася у приміщенні факультету культури і мистецтв ЛНУ ім. Івана Франка. Модерував зустріч

Богдан Тихолоз, котрий у вітальному слові наголосив на тому, що ця книжка не підручник чи монографія, й не обов’язкова лектура для студентства, вона — мозаїка сучасних візій, спроба впливати профіль Франка у власну творчу камеру-обскуру в суб’єктивний об’єктив. Книгу презентували одні з авторів — Олег Лишега та Галина Пагутяк. Скажімо, Олег Лишега пригадав скандал, що трапився в Дрогобичі 25 липня, коли в межах “ФранкоФесту” влаштували літературні зустрічі — дискурси під назвою “Франко. Перезавантаження”. Тоді група “митців” із Дрогобича активно протестувала проти будь-якого “перезаван-

Олег Лишега

таження” “приватизованого” нею Франка. Скандал, що виник довкола проекту, вважає пан Лишега, лише свідчить про його важливість і потрібність, адже будити думку довкола Франка необхідно. Тим більше, що ідея цього проекту виплекана саме молодими людьми, які народжені у сучасній Україні, а не в Радянському Союзі.

Звернувся до присутніх і Богдан Якимович, учений-історик, професор, доктор історичних наук: “Під одною обкладинкою зібрані наукові, художні та контраверсійні праці різних людей, які сприймають Івана Франка винятково через його творче “єство”. На думку Богдана Якимовича, новела “Колюче терня” авторства Миколи Лепкого, вміщена до збірки, є чи не найкращою новелою в сучасній українській літературі останніх часів, а збірка загалом потрібна, важлива та актуальна”.

Фот. Олександр Литвиненко

Чим потужніша олжа...

Степан ВОВКАНИЧ, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Української академії інформатики, дійсний член Папської академії соціальних наук (Ватикан), старший науковий співробітник Інституту регіональних досліджень НАН України, м. Львів

Хоч би якою була кухня нових міфологем, однак слухаючи наших чи то проурядових, чи то опозиційних політиків, якось мало віриться, що, приміром, Юлія Володимирівна, будучи прем'єр-міністром, напередодні майбутнього свого заміслу поїзти найвищу державну посаду уклала в Москві з Владіміром Путіним провальний для України газовий договір лише тому, аби спонукати нинішній уряд президента Януковича інтенсифікувати євроінтеграційну політику. Якщо так, то вона справді лю-

Кажуть, що найефектніше формулу “Чим більша неправда, тим охочіше їй вірять”, соціалізував гітлерівський міністр пропаганди Геббельс, а найнеефективніше та зі світовим розмахом використали для обману людства комуністи СРСР. Мабуть, це так, адже вже немає на мапі світу імперії зла, а її міфотворчі традиції не зникають і в пострадянські часи. З новою силою їх нині активізують політики, особливо під час вибору вектора інтеграції та наближення Вільнюського саміту, на якому Україна має укласти угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

дина з цифровим мисленням та з прогнозним охопленням перспективи ще дальшої, аніж будівництво комунізму! Своєю чергою, важко сприйняти легенду, що колишній кагебіст, а сьогодні президент Російської Федерації Путін зовсім не проти, щоб Україна вступала в ЄС. Виходить, навпаки, він лише хоче їй допомогти у цій її суверенній справі. А саме: щоб Україна перед укладанням угоди про асоціацію з ЄС приєдналася до Митного союзу. А там, мовляв, вони разом із Росією (і тільки в союзі з нею, адже без возз'єднання зі “старшим” братом про неї не може бути й мови) зуміють вибити від ЄС набагато більше пільг, аніж маленька самостійно-одинокі Україна. А газів, сирно-молочні, шоколадні та інші війни Росія веде тільки для того, аби переконати українців у необхідності швидшого вступу України в ЄС. Вочевидь, тому Путін, як свого часу Борис Єльцин, шоранку питає свого міністра з українським прізвиськом Оніщенко: що ти ще на митниці зробив для України?

У цьому контексті не виникає жодних сумнівів щодо поширюваного нібито українськими комуністами твердження, що Сталін 1939 року уклав договір з Гітлером, бо прагнув допомогти українцям реалізувати важливу складову їхньої національної ідеї — якнайшвидше завершити соборнізацію самостійної української держави та “інтегрувати” її до складу найпередовішої і найдемократичнішої в світі робітни-

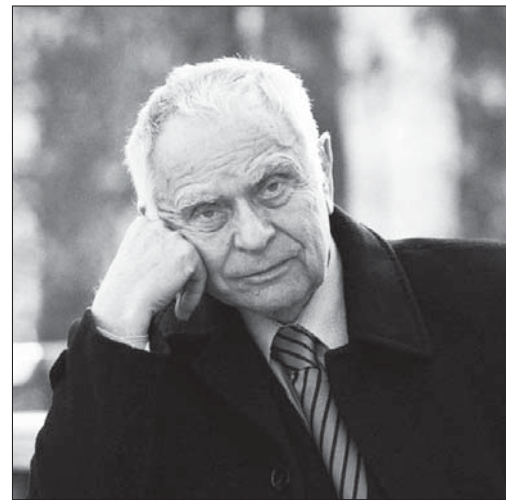
чо-селянської країни. Правда, тоді про референдум трудящих як носіїв влади якось не йшлося. Та й аналіз позитивів і негативів добровільно-примусової “інтеграції” був явно зайвим, а відтак став надто прозорим, як і сама супутня “міграція” більшовиків на Захід, а українців — до Сибіру. Чому так швидко забувається імперська міфотворчість, так важко вникаємо в її загарбницьку сутність як важеля “оболванювання” так званою елітою простих людей, аби їх “інтегрувати” до складу імперії, вивищитися і запанувати над ними, а відтак остаточно “декомпозиціонувати” і поглинути їхню країну, знищити питому мову, культуру, батьківські традиції, цінності, принципи, а дезінтегрувавши націю, нав'язати їй свій духовний світ — “Русский мир”, Митний союз, общий футбольний чемпіонат і т. інше? Чому не задумуємося: де імперська олжа, а де українська ідея, дія і справа? Де недобросусідський шантаж України вигнати її мігрантів з Росії у випадку укладання нею угоди про асоціацію з ЄС, а де домашнє завдання для українського уряду: з розумом і добрими помислами опрацювати на основі аксіологічного (ціннісного) підходу власну сучасну стратегію ефективної міграційної політики, систему ідеологічного забезпечення розбудови національної соборної держави, вибору вектора її інтеграції?

Продовження теми
у наступному числі “СП”.

Дмитро Павличко

Сотенний Спартан

Поема

Рік сорок п'ятий. Квітень. Ніч студена.
В повітрі грають снігу веретена.
Рій Сорокато спить на землі —
Одні Дмитри, Петри та Васили.

Дванадцять. Зі Стопчатова й Ключева.
Вже в них нема імен. Вони — дерева.
Черешня, Вишня, Груша, Берест, Клен,
Та з іменем є серед них оден —

То Дорошенко. Прибране наймення,
Народжене з дитячого натхнення,
З книжок моїх прочитане ім'я —
То я, трудне стопчатівське хлоп'я.

То я лежу там з друзями на хвої,
В розташуванні сотні бойової,
Дивлюсь на небо, знаю, де ми є,
Але не знаю, де життя моє.

Мені шістнадцять. Мати моя, мати
Мене спиняла, не пускала з хати,
Та я пішов, я рвався в темну ніч,
Хоч добре знав, що смерті йду навстріч.

Мойого брата німці розстріляли,
І моє серце, від плачу охляле,
Кричало: “Йди! Прийшла твоя пора,
Знайди убивць, помстися за Петра”.

А мої друзі, хлопці з-під Ратунди,
Одягнені у светри й старі бунди,
Ровесники мої — Заячуки,
Долішняки і Волошенюки.

Тепер лежу я в мазепинці брата
На смеречині, що недавно стята,
А поруч — зброя, та моя душа
Її боїться, бо вона чужа.

Ця десятизарядка, ця потвора,
Ударив мене в плече. Ми вчора
Стріляли вчилися. Плече болить,
А смеречиння коле й шелестить.

Наш ройовий, псевдонім Сороканий,
Юнак насмішкуватий, збиткуватий,
Щоб доля нас не гнобила тяжка,
Читає нам Юрка Шкрумеляка

І вірші пише він собі на подив
Про те, як чорт до Сталіна приходив,
Як вождь свого товариша зустрів,
Шляк його трафив там і він згорів.

Був Сороканий з Іспаса, з родини
Гоянуків. Мав усмішку дитини,
І вірші я свої читав йому,
Ступаючи за ним в кромішну тьму.

Закінчення
на стор. 8—9

Олег К. РОМАНЧУК

“Сьогодні в Україні відбувається боротьба російського націоналізму та його колаборантів за Україну. Ставою в боротьбі є життя української нації і справжня незалежність України”.

Ярослав Дашкевич.

“Комунізм, демократія, націоналізм: український варіант”.

13 квітня 2013 року голова української Республіканської партії Сергій Джердж у відкритому листі до Генерального секретаря ООН Пан Гі Муна чітко зазначив, що “в Україні цілеспрямовано здійснюється політика національної дискримінації українців як етносу”.

І далі: “В Україні, згідно з останнім переписом населення 2001 року, проживає 78 % українців за національністю. Однак серед вищого керівництва держави (президент, керівник АП, прем'єр та віце-прем'єри, секретар РНБО, міністр оборони, голова СБУ) немає жодного українця. У Верховній Раді України українці за національністю становлять лише 22 %.

...Ухвалення минулого року парламентом України закону “Про засади державної мовної політики”, що запроваджує російську мову як другу державну, не залишає сумніву в тому, що правляча верхівка в Україні, яка складається з національних меншин, здійснює щодо корінної нації українців політику апартеїду. Апартеїд, як відомо, є злочином проти людства”.

Тут нічого не перебільшено й не перекручено. Такою є українська дійсність. Хоча ще 1994 року видатний український історик Ярослав Дашкевич застерігав: “Ніде у світі — крім України — немає влади, нелояльної до своєї ж нації”.

В Україні нелояльна, ворожа українській нації влада панує на значній території держави. Це не парадокс, це злочин перед українською нацією і заперечення будь-якого процесу державотворення”.

Наочний приклад. Каха Бендукідзе, колишній член грузинського уряду, згадує, що колись був на прийомі в українського міністра промисловості, який у його присутності сказав комусь, хто звернувся до нього українською: “не нада гаваріть са мной на етой собачьей мове”.

“Україну мордують неетнічні українці: Янукович, Азаров, Богатирьова, Ключев, Тигіпко, Могильов, Калінін (Служба безпеки України!), Саламатін, Колесников, Єфремов, Четов, Арбузов (голова Національного банку). Щоправда, не крадій й “свої”, — писав Володимир Базилевський на сторінках “Літературної України”. Сьогодні можемо говорити про реальні ознаки апартеїду в Українській державі, які були притаманні Південно-Африканській Республіці в 60–70-х роках минулого століття. Цю ситуацію передбачив італійський консул Серджіо Граденіго

ще 1933 року, ставши свідком комуністичного етноциду: “Теперішнє нещастя призведе до колонізації України, переважно російської. Воно змінить її етнічний характер, і, можливо, в дуже близькому майбутньому не можна буде говорити про Україну, про українську проблему, оскільки Україна насправді стане російською країною”.

Печерні українофобні настрої зашкалюють: “Убий в себе украинца”, “Хватит мычать на мове”... Це лише окремі приклади не просто “злостісної реклами”, на що звернула увагу газета “День”, а розтиражований фрагмент антиукраїнської політики, яка не припиняється в Українській державі всупереч існуванню статті 161 ККУ — “умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті...”, що карається позбавленням волі терміном до 5 років.

Натомість українські підступно звинувачують у потуранні шовінізму, фашизму і нацизму.

Насправді це патологічні ідеології, які є хворобами націоналізму націй-поневолювачів, а не поневолених націй.

“Ви з величезним успіхом сієте по світу не революцію, а фашизм. До вашої революції фашизму в світі не було”, — з листа всесвітньо відомого фізіолога, Нобелівського лауреата Івана Павлова до Раднаркому СССР.

Незадовго до вибуху Другої світової війни президент США Франклін Делано Рузвельт у зверненні до Конгресу застеріг: “Перша істина в тому, що свобода демократії є в небезпеці, якщо люди толерують зростання особистої влади до межі, коли вона стає сильнішою, ніж демократична держава. Це, по суті, є фашизм — контроль уряду однією людиною, групою осіб”. Узагальнення, зроблене знаменитим американським президентом 29 квітня 1938 року, ніхто з науковців і політиків досі не спростував. Хіба що Партія регіонів. Через 75 років, 2 квітня 2013-го, прес-служба цієї партії заявила, що “фашизм — на порогові українського Дома”, що “от фашиствующих лозунгов оппозиция перешла к зверству и террору”. Маємо класичну підміну понять, банальне політичне шулерство. Звинувачуючи політичних опонентів у тому, що вони сіють ворожнечу і ненависть серед українських громадян, Партія регіонів свідомо не бажає згадувати, що “фашизм — контроль уряду однією людиною, групою осіб”.

Ще раніше, 24 травня 2012 року, на засіданні Верховної Ради Вадим Колесніченко уже страхав присутніх: “Вы слышите шашаб, который устраивают национал-фашисты, которые кроме своей точки зрения не признают другой точки зрения.

Это национал-фашисты, которые могут расстрелять человека за то, что он говорит на другом языке, а не на том, на котором им хочется. Это национал-фашисты, которые готовы расстрелять человека за то, что у него другая национальность”.

Спекуляції українофобів на тему “фашистів і фашизму” насправді політична гра, яку веде влада, аби відволікти увагу народу від проблем у державі. Заступник глави МЗС Ізраїлю Зеєв Елькін переконаний, що будь-які розмови про український фашизм — не що інше, як спроби певних політиків відвернути увагу громадян від економічних проблем. Але. Прес-служба Партії регіонів розпачливо волає, що “сегодня все громче раздаются нацистские призывы к физическому насилию и террору по отношению к инакомыслящим, людям другой веры, национальности, языковых традиций”. Тим часом одкровення донеччанина Євгена Чернишова, розміщені на сайті “Русские в Украине” 27 лютого 2013 року, нашоухують на певні роздуми: “Те же, кто любит Отечество, кто живет одной только мыслью о его воссоединении, никогда не примут расколнической идеологии украинства, во грехе гордыни замышленного. Мы навсегда, что бы ни случилось, сохраним верность Русскому государству и Русской Православной Церкви! И обязательно воссоединим Святую Русь!”.

А це фрагмент із “Заявления Всеукраинского Координационного Совета организаций российских соотечественников” від 2 грудня 2012 року: “Сегодня украинские националисты, значительная часть которых культивирует откровенно неонацистские взгляды, заявляют о своём намерении захватить власть на Украине, пытаются таким образом взять реванш за поражение своих идейных предшественников во Второй мировой войне на стороне гитлеровской Германии, за состоявшийся провал украинского националистического режима, окрашенного в “оранжевые” и “бело-сердечные” цвета.

...Мы обращаемся к руководству Российской Федерации с призывом не допустить ситуации, когда представители левопатриотического движения, русских и пророссийских организаций Украины будут вынуждены в одиночестве противостоять узурпировавшему власть на Украине альянсу украинских националистов, подстрекаемых и поддерживаемых западными державами. (Це ж у який спосіб керівництво РФ “не допустить ситуацию”? — прим. автора).

...Национализм не пройдет! Будущее Украины — в Союзе с Российской Федерацией!”.

Такі заклики-одкровення мимо-

волі нашоухують на певні роздуми щодо незрозумілої бездіяльності українських правоохоронних органів. Але ми навіть не про це. Наразі ми про те, що видатний англійський політик, прем'єр-міністр Великобританії Бенджамін Дізраелі, етнічний єврей, мав рацію, наголошуючи, що **“національне питання — ключ до всіх загадок світової історії. Національна належність — єдина істина”**.

І ще. У ток-шоу після прем'єри фільму “ДНК-портрет нації” у листопаді 2012 року взяв участь помічник головного рабина України Давід Мільман. Він акцентував, що **“є націоналістом, а націоналізм — це основа національної ідеї. Без поваги до себе жодна країна не може існувати.<...> Бо тільки поважаючи себе, можна поважати інші народи.<...> І коли люди України перестануть вважати себе малоросами і почнуть себе поважати — хай вони називають себе арійцями, хай вони називають себе націоналістами”**.

Логічно. Націоналізм — це своєрідна імунна система, яка різко підвищує опірність будь-якої нації в її боротьбі проти поневолювачів. Націоналізм — ефективний засіб захисту нації від етноциду, тобто від духовного нищення. Нині для українців найбільшою загрозою є етноцид, який фізично зберігає націю, але нищить її духовно: нація втрачає національну свідомість і своє духовне обличчя, втрачає національну ідентичність — мову, культуру, історію і, на кінець, втрачає бажання мати свою окрему державу і творити в ній своє майбутнє, — наголошує Осип Зінкевич у статті в “Літературній Україні”.

Висновок один: треба повернути історичну справедливість. Українці мають знати, що після мілітарної поразки, попри відчайдушний партизанський, повстанський спротив Українська Народна Республіка була колонізована.

Через організований штучний голод російська метрополія дістала можливість беззастережно порядкувати на загарбаній території. Нащадки колонізаторів не бажають цього визнати, бояться згадувати, що у 1918—1920 роках в Україні була війна міжнародна — українці боролися рідну землю від московської навали.

Підтверджені цьому безліч. Причому, Християн Раковський в “Известиях” від 3 січня 1919 року визнав, що **“боротьбу за Україну веде виключно російський пролетаріат в Україні та російська радянська влада”**...

На відміну від країн Балтії, в Україні не була проведена десовітизація. Естонія, Литва і Латвія відновили державність своїх країн, яка існувала до советської окупації. Ці країни

відмовилися від советських правових норм, провівши референдум про Конституцію, яка діяла до советської окупації. “З нуля” створено і систему безпеки, війсьکو. Був ухвалений закон про громадянство, за яким воно надавалося тільки тим, хто склав іспит на знання державної мови та історії. Натомість в Україні громадянство дістали представники п'ятої колони, які ненавиділи і ненавидять Українську державу.

Національно-визвольна революція кінця 1980-х в Україні не була завершена. Не відбулося перезаснування держави. Лише “перезавантаження”. Советська “операційна система”, її “програмне забезпечення” залишилися старими. Править бал політична шизофренія. Незбагненим чином уживаються українська, українсько-советська та російсько-советська нації.

“Сьогодні ми переживаємо страшну трагедію, тому що свого часу так і не заборонили Комуністичну партію” — писав Ігор Юхновський, академік НАН України. Квасні російсько-советські патріоти, а з ними п'ята колона в Україні, нині мріють про реставрацію імперських порядків. Про них згадує один зі справжніх фронтників, доктор мистецтвознавства, росіянин Ніколай Нікулін:

“На войне особенно отчетливо проявилась подлость большевистского строя. Как в мирное время казнили самых честных, интеллигентных и разумных людей, так и на фронте происходило то же самое, но в еще более открытой и омерзительной форме. Гибли самые честные, чувствовавшие свою ответственность перед обществом люди.

Надо думать, это селекция русского народа — бомба замедленного действия. Она взорвется через несколько поколений в 21 или в 22 веке, когда отобранная и взлелеянная большевиками масса подонков родит новое поколение себе подобных”.

На жаль, і в сучасній Росії, і в сучасній Україні при владі саме таке “нове покоління”, якому притаманне дологичне мислення, над яким тяжіють советські стереотипи світосприйняття. Абеткова істина: якщо пацієнт не хоче лікуватися, то його жоден лікар не вилікує. Українське суспільство важкохворе. Добре помітні рецидиви советськості, патерналізму, соціопатії, історичної амнезії.

Як врятувати українське суспільство? **Найперше треба здійснити десовітизацію, декомунізацію, припинити політику апартеїду щодо корінної нації українців.** Це як провести дезінфекцію у лікарні. А далі вже можна приписувати ліки — виробляти чітку стратегію й тактику руху в модерне Майбуття. Наразі в європейське.

УПА відзначила 17 вересня

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Українська Патріотична Альтернатива відзначила сумну дату в історії країни: вступ сталінського СРСР у Другу світову війну на боці гітлерівської Німеччини 17 вересня 1939 року. В результаті віроломного нападу Сталіна на Польщу цього дня, а перед тим 1 вересня на неї напав Гітлер, згідно з таємними протоколами СРСР окупував безпечі України й Західну Білорусь. Ці території, відповідно до офіційних документів, приєднувалися до СРСР, а не до України чи Білорусі, як розпиналася радянська пропаганда, трубячи про так зване “Возз'єднання українського та білоруського народів!”. Значно пізніше ці території формально були пе-

редані в адміністративне підпорядкування відповідно УРСР та БРСР. У результаті “сталінського возз'єднання народів” тільки на території Західної України репресували до 22 червня 1941 року понад 1 млн 500 тисяч осіб, яких розстріляли у катівнях НКВС чи “возз'єднали” з просторами Сибіру. За часів буржуазної Польщі попри всі негативи польської “нацифікації” українці на західноукраїнських землях не пережили Голодомору-геноциду 1932—1933 років, а репресованих у концтаборі в Березі Картузьській було в десятки разів менше!

Представники політичних організацій, що входять до УПА, та представники польської громади Києва, виступаючи під час акції протесту, що відбувалася перед офісом ЦК Ком-

партії України, відзначили злочинну схожість ідеологій коричневого та червоного фашизмів Гітлера і Сталіна, а також тісну співпрацю і взаємодопомогу аж до 22 червня 1941 року обох тоталітарних режимів у економічній, військовій сферах й тісну співпрацю та обмін “передовим досвідом” карально-репресивних органів обох режимів. Також засудили діяльність КПУ, яка служила й служить не Україні, а сусідній державі. Українська Патріотична Альтернатива виступає з ініціативою про заборону діяльності КПУ, засудження злочинів проти людства комуністичної тоталітарної системи та повну заборону злочинної антилюдської ідеології комунізму, як це зробили з ідеологією націонал-соціалізму та фашизму.

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ
Фото Олександра ЛІТВИНЕНКА

Медіаперспективи громадських організацій

В залі ІХ з'їзду ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Йдеться передовсім про автентичні громадські організації, утворені й утримувані українськими громадянами власним коштом, а не на гранти. Питання складне і болюче, адже більшість українців доволі пасивно сприймають будь-яку громадську діяльність, пов'язану з особистими жертвами часу і грошей. Це велика проблема, бо сучасна якісна громадська діяльність неможлива без значних ресурсів і толкових людей.

Українські організації, які виникли на хвилі незалежності, 20 років намагалися змінювати суспільство по-дилетантському, за принципом — робити щось для України, особливо не переймаючись вихованням в українців потреби працювати в організаціях. Практично немає методологічної сучасної літератури з узагальненої практики і планування автентичної громадської діяльності, курсів із підготовки активістів. Громадські організації постаріли, а в молоді організації не пускають поважних патріотів. Розшарування за віком — наслідок байдужості функціонерів до членства, совкових методів діяльності, бо для пошуку інших треба було б вчитися, аналізувати, моніторити ситуацію і бажання українців. На цьому крапка, бо критичні розмови надто дражливі й запізнілі.

Є сенс поговорити про вихід зі складної ситуації, зокрема про перспективи просвітницької преси. У світі відбувається різке скорочення попиту на друковані видання і зростання частки інтернет-журналістики. В Україні пресу не купують ще й через відсутність “зайвих” коштів і брак вільного часу. У нас час “вбивають” перед телевизором чи “зависанням” в інтернеті. Прогнозують зростання українських інтернет-журналістик за десять років до 30 мільйонів. Доволі швидко відмирання друкованої преси почнеться вже за три роки; друкованій пресі аналітики пророкують не більш як 30-річний термін існування. Масові популярні видання вже шукають нові форми приваблювання читачів і створюють потужні інтернет-версії. Безумовно, “газетні” страхи дещо перебільшені, адже людські звички, зокрема “буржуйська” звичка читати ранкову газету, так швидко не зникне. Не скоро зникне спонсорована закордонна преса “в Україні” та інша амуніція світової інформаційної війни.

Як у цій ситуації зберегтися справжнім українським просвітницьким газетам? Зараз вони орієнтовані на масового читача, на стовідсоткове просвітництво. З відомих причин їх не побачиш у кіосках. Передплатою вони не виживуть, із масовою пресою конкурувати не зможуть. Газети цікаві, містять гарний просвітницький контент, але їх передплатує все менше читачів навіть із просвітницького середовища, членів громадських організацій. У чому причина і як змінити ситуацію? Просвітницькі матеріали читають самі просвітяни, переважно старшого віку, які і без газети все знають і не черпають з неї особливої новизни. До того ж у тих людей не завжди є гроші на передплату. Читати трафаретні звіти про діяльність і заслуги таких, як вони, нецікаво. Тексти заяв і звернень організацій тільки навівають песимізм у сучасних реаліях. До честі українських громадських друкованих видань — їхня якість доволі висока і має передовсім літературно-просвітницьке спряму-

вання, але для того, що бути реально потрібними тим, хто їх купить чи передплатить, вони мусять докорінно змінитися.

Змінитися повинна не тільки преса, а й уся інформаційна діяльність громадських організацій і передовсім це стосується “Просвіти”. Грантоїдні організації з вузькою місією цю проблему вже вирішили, бо користуються надісланими з-за кордону методичними рекомендаціями. “Просвіта”, яка задекларувала всеохопну українську місію, не зможе мати адекватну місію всеукраїнську масову щоденну дешеву газету. Для членів організації і симпатиків потрібна інша, функціональна газета, а просвітницький, моніторинговий і звітний матеріал вони мали б одержувати і поширювати через інші інформаційні засоби, зокрема й через Інтернет. Сьогодні членами просвітницької організації повинні бути тільки підготовлені до інформаційної діяльності люди, які вільно користуються сучасними засобами комунікації, вміють працювати і працюють із персональним комп'ютером і в мережі інтернет. На мій погляд, це має бути одна з умов членства. Кожна районна чи міська організація повинна мати власний сайт, кожен осередок — хоча б сторінку в соцмережі чи блог. Громадська організація, включно з кожним її членом, повинна працювати онлайн, а не на рівні кількох функціонерів правління або зборів. У сучасних умовах громадська організація має всі можливості працювати щодня і щогодини, збираючи членство не для кількохгодинних обмінів думками про все, а для виконання вже готового й узгодженого проекту чи акції. В інтернетному та мобільному ресурсі повинна повністю працювати система моніторингу, інформування і звітування.

Якою має бути просвітянська газета?

Безумовно, це має бути тандем газета-сайт, але в жодному разі не лише pdf-копія.

Сайт мусить мати захищений форум і, як доповнення до pdf-копії газети, розділ для інтернет-дописів членів організації та симпатиків звітів та онлайн-повідомлень організації. Це може бути сайтом організації, але в жодному разі сайт газети не повинен бути відокремленим. Простий функціональний сайт має Івано-Франківська обласна “Просвіта”, хоч він ще потребує удосконалення. Не треба мати ілюзій, що лише якісним сайтом вирішуються всі проблеми. Інформаційну діяльність варто будувати в комплексі, бо вона повинна працювати автономно без зупинки і вихідних, як двигун доброї машини.

Повертаючись до концепції просвітянської газети, зазначу, — вона повинна бути потрібною членові організації як інформаційний, організаційний, методичний та ідеологічний орієнтир. Просвітницький та інший компонент повинен бути мінімально-можливим, з посиланнями на ширші інформаційні ресурси. Більшість інформації та дискусій краще подавати на сайті, дбаючи про його наповнення і розкрутку. А перевага газети в тому, що кожен може мати її перед очима як концентрований путівник і порадишник на шляху до великої місії організації і власної місії теж.

Від редакції. На наш погляд, аналітична кореспонденція Володимира Ференца цілком може бути початком розмови про спільні редакційно-читачські проблеми: якою бути просвітянській пресі, як змінюватися тижневику “Слово Просвіти”, що розчарує нашого читача і якою б хотіли бачити свою газету наші постійні передплатники. Зокрема нас цікавить: чи могла би бути передплата на тижневик “Слово Просвіти” формою просвітянського внеску?

Чекаємо Ваших відгуків.

нок творчості у якийсь історико-культурний заповідник та інші рейдерські дії.

Звертаємося до Міністра внутрішніх справ України, Генерального прокурора України та Служби безпеки України з вимогою негайного оперативного розслідування кримінального злочину, вчиненого проти В. Баранова та НСПУ, виявлення та покарання винних. Закликаємо широку громадськість, творчі спілки, патріотичні організації, політичні сили, ЗМІ, усіх небайдужих об'єднатися для захисту голови НСПУ та Національної спілки письменників України, яка в усі часи була і залишається bastionом боротьби за національне та духовне відродження, збереження наших святинь і національної пам'яті, утвердження ідеї української незалежності та державності.

**Секретаріат Національної спілки
письменників України,
Центральне правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка**

Шановні читачі!

Інститут української мови НАНУ 26 листопада 2013 року проводить круглий стіл за участю видавців і редакторів засобів масової комунікації “Українська мова в засобах масової комунікації сьогодні”.

Просимо висловити свої міркування і пропозиції із зазначеної проблеми та відповісти на такі запитання:

1. Якою мовою Ви зазвичай слухаєте радіо — українською □, російською □, українською і російською □; дивитися телепередачі — українською □, російською □, українською та російською □.

2. Якою мовою Ви хотіли б слухати / дивитися радіо- та телепередачі: тільки українською □, тільки російською □, українською та російською □.

3. Якою мовою Ви хочете читати пресу: тільки українською □, тільки російською □, українською та російською □.

4. Якою мовою Вам доводиться читати пресу: тільки українською □, тільки російською □, українською та російською □.

5. Що впливає на Ваш вибір джерела інформації: мова видання □, ціна □; популярність □; тематичне наповнення □; ідеологічне наповнення □.

6. Купуючи газету (журнал), Ви обираєте видання: українською мовою □; російською мовою □; мені байдуже, якою мовою вона (він) виданий □.

7. Ваше ставлення до джерел інформації, які продубльовано українською та російською мовами: схвалюю □; не сприймаю □; мені байдуже □.

8. Ваше ставлення до теле- та радіопередач, у яких одночасно використовують українську та російську мови: схвалюю □; не сприймаю □; мені байдуже □.

9. Як Ви оцінюєте якість української мови:

● у друкованих інформаційних виданнях: висока □, середня □, низька □, дуже низька □, важко відповісти □;

● на телебаченні: висока □, середня □, низька □, дуже низька □, важко відповісти □;

● на радіо: висока □, середня □, низька □, дуже низька □, важко відповісти.

10. Ваші оцінки мовної культури в сучасному українському медійному просторі.

11. Що треба змінити, аби підняти рівень культури мови засобів масової комунікації?

12. Що потрібно для того, щоб Ви поглибили свої знання української мови і змогли її ширше використовувати?

Укажіть такі відомості про себе:

1. Рік народження _____

2. Рід діяльності: робітник □, працівник сільського господарства □, офісний працівник □, працівник сфери обслуговування □, медпрацівник □, викладач □, журналіст □, науковий працівник □, інше □ (вказати) _____

3. Рідна мова: українська □, російська □, інша □ (вказати, яка саме) _____

4. Володіння мовами:

українською: вільно □; читаю, пишу, розмовляю □; читаю, пишу □; читаю, розмовляю □; розмовляю суржиком □; розумію, але не розмовляю □;

російською: вільно □; читаю, пишу, розмовляю □; читаю, пишу □; читаю, розмовляю □; розмовляю суржиком □; розумію, але не розмовляю □.

5. Мова повсякденного спілкування: українська — винятково □, переважно □, російська — винятково □, переважно □, обидві □, інша □ (яка саме) _____

6. У якому виданні Ви знайшли нашу анкету? _____

Ваші відповіді (і роздуми!) просимо надсилати на адресу:

Інститут української мови НАН України
вул. Грушевського, 4
м. Київ, 01001
ukrmov@gmail.com

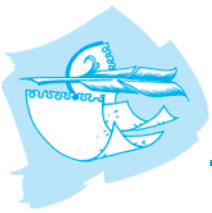
ЗАЯВА

Секретаріату НСПУ та Центрального правління ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка

Проти Голови Національної спілки письменників України, члена Головної ради ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, відомого громадського діяча Віктора Баранова вчинено кримінальний злочин. У ніч із 12 на 13 вересня цього року невідомі зловмисники підірвали і дощенту спалили його дачний будинок у с. Ровжі Вишгородського району. Завдано великої матеріальної та моральної шкоди. Через кілька днів після злочину невідомий “доброзичливець” із мобільного телефону пригрозив В. Баранову, що це “тільки початок” і “буде продовження”, у разі якщо він не складе з себе повноважень Голови НСПУ.

Не маємо сумнівів, що за цими бандитськими діями стоять кримінальні структури, які помщаються В. Баранову за його неопустливу позицію у відстоюванні інтересів письменницької громади, захисті спільчанського господарства від рейдерського захоплення.

На наше глибоке переконання, замах на Голову НСПУ — пряме продовження багаторічних намагань новітніх “господарів життя” заволодіти майном, переданим Спілці письменників у довічну власність Постановою Кабінету Міністрів України № 1058 від 1998 року. У цій низці — постійні судові процеси проти НСПУ, інспіровані деякими ласими орендарями, допущеними попереднім керівництвом Спілки до письменницьких Будинків творчості “Коктебель” та ім. Чехова в Ялті, замовні сюжети на деяких телеканалах про нібито “надлишок” переданого НСПУ майна та “неспромогу” Спілки дати йому лад, цинічні спроби репрофілювати Ірпінський буди-

Продовження. Початок на стор. 1

Йдем гусачком. Московські поторочі
Чекають нас у засідках щоночі,
Та в наших віршах щось таке було,
Що нас вело й від смерті берегло.

Рій Сорокатоґо... Клітина сотні,
Гудуть над нами літаки мерзотні,
Шукають ватри в лісі! Ватра — смерть,
Нас гріє тільки сонце й неба твердь.

Ми — на горі, і понад нами — гори,
Ліси блакитні, море незоре,
А під горою нашою внизу
Ми бачим Пруту болісну сльозу

А там, за Прутом, рівнина розлога,
В Карпати з Коломийщини дорога,
І видно нам, як глянути згори, —
Іванівців і Саджавки двори.

Туди вночі, немов на попас коні,
Ми йдем; їмо до крихти хліб з долоні,
В тяжкі торби складаємо харчі,
І матерів молитви та плачі:

“Та ви ще діти, хлопці, ви ще діти,
Вертайтеся додому, пощадіте
Своїх батьків, замерзлих од жалю,
Що вас дали на вбивство москалю!”

А ми радіємо, бо ми — герої,
Що не ковтали ще землі сирі,
Співаючи, відходим на зорі
В колючі жерепові чагарі.

А там, де ми були, хати скорботні,
Не видно вже Спартанової сотні,
Стоять віконні рами, як хрести,
А сонце йде з обличчям сироти.

Плачі й плачі, як поховань трембіти,
Та ми вже, мабуть, воїни, не діти;
Вертаємося в свій військовий стан,
Щасливі, — нас відвідає Спартан.

Приходить він. Його обличчя юне,
У голосі — бентежні, кличні струни,
Нема наказу. Всі слова — живі,
Дух людськості й снаги в його естві.

На лівім оці з чорного муару
Пов'язка — знак ворожого удару,
Колись, ще отроком сотенний наш
В атаку йшов і бився врукопаш.

Мельдує Сорокатий: “Ми стрільбою
Займаємось, готуємось до бою!”
Спартан розвеселився: “Кроком руш!”
І ми за ним помчали в темну глуш.

А звідтіля виходим на узлісся,
Де білий дим з осель над нами нісся,
А ми, немов до бою, залягли
За давніх шансів горбики й вали.

А сотник наш: “В селі, що перед нами,
Поляки є. Зустріньмося з панами.
Боївка їхня скоро буде йти,
Жовнірів там не більше десяти.

Я дам команду. Будьте наготові,
Та не стріляйте в них, не треба крові!
Вони з переляку впадуть, а ви
Не дайте їм підняти голови”.

Поляки справді впали на коліна,
З плеча не встигли зняти карабіна;
Сотенний крикнув: “Хто там командир?
Підходь, не бійся, кинь додолу г'вир!”

Підходить поляк зблідлий. То — хлопчина.
Ровесник наш, тремтить, немов тростина,
То — з карабіном злякане дитя —
Оце навчання нам на все життя.

Сотенний руку подає малому,
Та голос в нього твердне від надлому:
“Це що таке? Я вам казав тогідь —
За Польщу в Польщу помирати йдіть!

Оця земля — не ваша, паненятка,
Вас порубає тут кривава ятка;
Я вас питаю, чом думки й стволи
Ви проти України підняли?

Я вас останній раз попереджаю!
Вертайтеся домів, до свого краю,
А ні, то згиньте, недоростки злі,
Як окупанти на чужій землі!

І Польща не згадає вас, пропащі,
Постріляні в чужій, карпатській хащі.
Де ви не за вітчизну полягли —
Не білі, а червоні вже орли!”

Дмитро Павличко

Сотенний Спартан

Поема

Ми повернулись до свого намету,
І схожими були на ту трепету,
Що листям грає в тихій тишині —
Тремтіли ми, побувши на війні.

І снилися нам ті голови дитячі,
Що їх не зачепили кулі зрячі,
Ті польські діти, загнані в капкан,
Що їх любити Польщу вчив Спартан.

II
Я став кушем. Крізь ніч непощадиму,
На клубовинні полум'я і диму
Будівлю бачу в небі. То — тюрма.
Стоїть, стоїть і падає. Нема.

То давня печеніжинська в'язниця
Із неба, наче пажерлива птиця —
Кривавий дзьоб і кігті у крові —
Паде й кричить, здихаючи в рові.

А я — коло дороги — на сторожі;
Я маю чути голоси ворожі,
Знак дати — йдуть пайдьошники, чи ні, —
Червоні дві ракети при мені.

Терновий куш, то не копиця сіна,
Там я лежу побіля карабіна,
Там я вживаюсь в радісний вогонь,
У теплу кров, що б'є з моїх долонь.

Мене гілки обсотують коряві,
Тремчу, дивлюсь на бачене в уяві,
А та тюрма не падає, стоїть,
Її я бачу крізь колючу віть.

Там три чоти із трьох сторін, як духи,
Підходять до смердячої сивухи,
Що нею дихає НКВД;
Спартан іде, і сотню він веде.

Ах, та тюрма ще Довбуша ловила,
Над горами ширяла чорнокрила,
Ненатливіх чужих орлів сестра,
Ласунка крові нашої стара.

В тім криміналі славні окупанти
Для вішателів збудували банти,
Тут в сорок першім році за півдня
Сто душ замордувала москальня.

Як заревли німецькі мотоцикли,
Чекісти від переляку поникли,
Не рушили вітчизну берегти —
Вбивати в'язнів кинулись кати.

За сорочки вишивані, за взори
Вогнисто-жовті, за Тараса твори —
На смерть! Бракує куль, та є штики
Є дріт і лють кривавої руки.

Колючий дріт — на за́п'ястя дівочі,
Штики — в серця, у чола, вуха й очі...
Спартан іде. Він пам'ятає все.
За ним підвода стоси мін везе.

Гранати розчиняють брами й двері,
Встають енкаведисти з-за вечери,
Пощади просять, в ноги поповзли,
Звиваються, як плази, в три вузли.

Виходять в'язні з камер, а чекісти
Заходять в камери, нема де сісти —
Дивуються. А хлопці динаміт
Складають у фундаменти взаміт.

Спартан наказує замкнути кліті,
Щоб вибухли, згубилися в zenіті
Облудні визволителі, як прах,
Як мор, щоб зникли й щезли на вітрах.

Спартан знаходить друзів. Кров і рани.
Старанне катування. Страх старанне.
Обдерті кості, випалений зір,
Як же їх взяти й винести надвір?

Це ж воїни були ті, найдорожчі!
Кому віддати чудотворні моці
Святих, що не зламалися й на мить,
Де Бог, що їх повинен воскресити?

А я з куша виходжу, повен грому,
І віддаю ракети ройовому,
І сам не знаю, я живу, чи ні,
Чи та тюрма приснилася мені?

Я в терені лежав до ранку зночі,
За серце він ловив мене й за очі,
Обидва ми горіли мовчком,
Деся поруч з нами плакала сурма.

Я чув її на йвана, на Купала,
Вона в моїм селі тужливо грала
На фестині, над Лючкою, давно,
Де плесо відкривалось, як вікно.

Тоді до нас на гуляння велике
Прибули з Печеніжина музики,
В байбараках із білого сукна
І грали нам з полудня дотемна.

Стопчатів вийшов з церкви і з читальні,
І стихли вмент мелодії печальні,
В громи перетворилися псалми,
І “Ще не вмерла” заспівали ми.

Часи воскресні і часи залізні
На мене впали із тієї пісні,
І щоб не вмерти, взяв я в руки кріс
І плоттю в терен вогнетворчий вріс

Мені з'являються в калюжах крові
Ті хлопці печеніжинські мурові,
В тюрмі постріяні, а та сурма
Мені співає, що мене нема.

І я ридаю Спартану на руки
Від незбагненої тужби й розпуки,
І від сурми тієї, що мене
Немов жало свободи, в серце тне.

Спартан сказав: “Я знаю, що́ з тобою
Ти переможного жадеш бою,
І сорому тебе з'їдає щем,
Що ти на полі битви був кушем.

Ти в Україні, з горя задубілий,
За ніч спалити прагнеш сто Бастілій,
Збудити за одну повстанську ніч
Усі вогні невольницьких сторіч.

А так не буде й так не може бути,
Ти мусиш тричі пережити Крути,
І вийти тричі зі свого куща,
Як Господом запалена свіча!”

III
Глуха опівніч, наче церква тиха,
Весняний легіт нам в обличчя диха,
Йдемо в село сотенного УПА,
Землі не доторкається стопа.

Іванівці. Темнотна ніч зрадлива.
Прут чує нас і затихає з дива —
Наляканий. А зброя — наголо —
Іде в живе, та не чутнє село.

Не сплять нової влади посіпаки,
Дрижать вночі. Де ж ділися собаки?
Станичний постарався — хитрий птах:
Пси тої ночі спали по хатах.

Приймає нас учителька убога.
Ходяча потихоня й осторога.
Вона присіла з нами до стола.
По дві хлібини кожному дала.

Останні два хліби внесла з комори,
І каже: “Хлопці, заховайтесь в гори,
Бо вже стоять в сусідньому селі
У мазепинках п'яні москалі.

Нам ворога цього не подолати,
У нього танки, літаки, гармати,
А ми, як жебраки-побідаші:
В руках рушниці, але смерть в душі.

Я знаю Спартана. Його я вчила.
Скажіть йому, що вже московська сила,
Як повінь, Прикарпаття залила,
Всякає в нашу землю, як смола.

Вона заліпить вам серця та очі,
Не порятують вас глухі обочі,
Кривки, лази, бункери в землі —
Гробниці ваші темні та гнилі.

Скажіть йому, що треба відступати
Аж за ті гори, де живуть хорвати,
За Альп австрійських снігові хребти,
Щоб душу України зберегти.

Ми мусимо розбігтись, як євреї,
По всьому світі із землі своєї,
І повернутись аж тоді, коли
Повстануть за свободу всі хахли.

Потрібно жити! В окупанта-смока
Могутня паща, наче світ, широка,
Колись він здохне від пережертя...
Не помирайте! Бережіть життя!”

Не помирайте! Як це зрозуміти?
Чекати, доки вимруть всі совіти?
Навіщо ж нам життя святе й старе,
І невідомо ще, хто швидше вмере.

А той, хто жде ворожої кончини,
І не стає до зброї, сам загине,
Чекаючи, струхлявіє на пні,
Впаде, згніє в ждання свого багні.

А що ж то є життя, як не вмирання
І воскресіння на хресті страждання,
І щастя бути в ланці поколінь
Свого народу? То — вогонь, не тлінь!

Життя — то поклик духу, а не плоті,
А дух в огні живе, а не в болоті,
Неси ж вогонь і не згаси, бо вмереш,
І ворога ти не переживеш!

Так думав я в Іванівцях, над Прутом,
Побитий, наче материним прутом,
Словами вчительки. Я їх замкну,
Не передам ні слова Спартану.

А може, все ж таки є правди криха
У тому слові, мовленою стиха:
Не самогубством битися, а йти
Життя всіма шляхами до мети.

Та вчителька так гарно говорила,
Що я уздрів свого народу крила
Деся над землею — пір'я золоте,
Що з непокірного хребта росте.

Отож хоч був я в пильній настанові
Не передати й слова Спартанові,
Все розповів йому ще того ж дня,
А він сказав: “Не слухай! То — бридня!”

Ми тільки там живі, де народились,
Де розмовляли й мислити навчилися;
З чужої території й на мить
Держава наша в небо не злетить!

Ми — не орда! Ми — не мандрівні люди,
І на своїй землі ми не прибуди,
Ми — нація з корінням аж до дна
Космічного й пшеничного зерна.

Не відступати нам, а наступати,
Хай одпочинуть од смертей Карпати,
Не в гори, а на доли треба йти,
В криївки обернуть батьків хати.

Там дати бій, де нас не жде пайдьоша,
Де нас пригорне рідна пісня й ноша,
Земля запам'ятає нашу кров,
А ти — додому марш! Бувай — здоров!”

І я пішов. Я досі йду додому,
Несу життя свого столітню втому,
Скорботами пооране чоло,
Та не в своє — я йду в його село.

У Києві його я не зустріну,
Бо там будують іншу Україну,
Не ту, що він за неї вмер, не ту,
Не чисту, а фальшиво золоту.

В Іванівці заходжу з того боку,
З-за Пруту, де заходив того року,
Крізь ніч, коли, як постать маревна,
Я йшов по хліб для сотні Спартана.

Спартан стоїть на батьковім подвір'ї,
Погрозливий, як небо в хмарогір'ї,
Напнутий, наче безпомильний лук,
Син Юрія Михайло Москалюк.

Москалюки — то запорожців діти,
То східняки, що в галицькі повіти
Вселялись по Богдановій війні,
І так їх звали писарі дурні.

Якщо зі Сходу, значить — москвофіли,
А ті Москалюки в боях горіли,
Немов бікфордів шнур, несли вогонь
Назустріч ворогам і навдогонь.

Стоїть сотенний, а його держава
Така далекоглядна й величава
На нього дивиться, немов сліпа,
Хто він для неї, цей герой УПА?

Ніхто. Якась фігура в загорожі,
Одні минають, інші перехожі
Спинаються, та тільки земляки
В подвір'я йдуть, скидаючи шапки.

І я зайду в Москалюків госпуду,
Щоб чути бій останній за свободу,
І чую вже — підходить крадькома
Убивців України збройна тьма.

IV
Їх троє Там. Немає охорони.
Навкруг Іванівців — три батальйони.
Обруч залізний. Стогнучі вітри.
І сходить сонце чорне з-за гори.

Їх троє там. Дружина, ординарець,
Спартан побіля них, великий палець,
Та вже долоні збройної нема.
Зима надворі і в душі зима.

Не посковзнутися б на перехресті,
Де смерть стоїть, тяжка година честі
Найвищої в повстанському житті,
Де ти увесь на Божій видноті.

Нема вже куренів, нема вже сотень,
І кожен день — то смерті передодень,
І кожна ніч — палаюча блакить,
І знає він, що сонця вже не вздрить.

Їх троє там. Вони вже все почули,
Нема для них щита, нема затули,
Вони вже бачать, як до них у схов
Зайшов москаль, з їх родичем зайшов.

“Я — безоружен!” — він кричить з порога,
Втім згадує про матір і про Бога,
Пишається полковництвом своїм,
А далі так: “Давай, па'гаварім!”

“Ти — вже в мішку, — він каже, — вийти з ями
Ти можеш з піднятими мозолями,
Там армія стоїть, плече в плече,
Від неї навіть вітер не втече.

Всі двері, всі городи й перелази,
Всі до твоїх сусідів темні лази,
Все перекрито. Йди, ступай надвір,
А хочеш — напиши якийсь папір...

Сам напиши — пора війну кінчати.
Вернутися до свого дитинчати,
Свою дружину вивести на світ,
Не жити норами, неначе кріт”.

Він обіцяє працю Спартанові,
Життя щасливе в Києві чи Львові,
Свободу, гроші, золотні тереми,
Але ти здайся, руки підніми!

Спартан дослухав ті брехливі співи,
Перев'язав незряче око ліве,
Взяв Мазепинку — на чоло, свічу
Підняв, щоб мати ворога вочу.

І так сказав: “Не квался, твоя мова
Мені незрозуміла. Неготова
Моя душа, дай помолитись їй,
І те, чого не знаєш, зрозумій.

Мого життя ти вбити неспроможен,
Бо кожна ніч моя, і день мій кожен,
І бій за Україну — десять літ —
То вічності моєї заповіт.

Покинь мене. Сховай свої принади,
Поклич до мене голову сільради!..”
І тішиться московщина тупа —
“Спартан здається! То кінець УПА!”

Сміється спорзне око москowitzа,
Не відає, що сто разів розбита,
УПА воскресне сотий раз, як дух,
Що волею сповняє все навкруг.

А той Спартан — так само дух при зброї,
А ти, мерзо імперії гнилої,
Хоч сто разів його впіймай і вбий,
В душі народу буде він живий!..

Погруддя сотенного “Спартана”
біля рідної хати в Іванівці

Йде голова. То — не мішок макухи,
То — сотні тил — байбараки, кожуки,
Хліби, намети, ліки, бандажі —
Не йде, ведуть його “товариші”.

Ведуть, пускають, вірять — буде згода,
В Кремлі на них чекає нагорода,
Подяка, ждуть найвищі ордени...
Переговори йдуть. Не доторкни!

А голова не скаже ані слова,
Допоки в грубці не згорять, як дрова,
Блокноти — сотень золотих живець
І спартанів хімічний олівець.

“Мій брате, — каже сотник, — тут загину,
Не вийду, не підніму стрілянину,
Бо хата батькова згорить дотла,
Загине через мене півсела.

Подбай за мою донечку Оксану,
Бо я не встану вже, і не догляну,
А хлопцям зрадника назви, дай знать —
То муж сестри моєї, то мій зять!”

Кінець. Та ні. Спартан сказав дружині:
“Виходь сама, покинь мене в цій скрині!”
І ті ж слова він джурі повторив,
Узяв хустину й свій “ТТ” накрив.

Молився він до образу розп'яття,
Що сам заніс в сумне своє безхаття.
З'явилась рідна мати перед ним,
Та не в сльозах, а з поглядом ясним.

“Мій Боже, йду я на останню битву,
Прийми ж Ти мою душу і молитву,
Даруй, що не в карпатському бору,
А дома, як господар, я помру.

Я добровільно смерть собі сподію,
Щоб знищити Москви дурну надію,
Що можна взяти воїна УПА,
Зігнути і купити, як раба”.

Їх троє Там. І там стріляли тричі.
І в голови сільради на обличчі
З'явилось три морозяні сльози,
І я перехрестився три рази.

V
На цій землі, де все недостеменно,
Сотенний мій, Спартан прийшов до мене
— Ти кликав? — Ні! Не кликав наяву,
Та в спогадах про тебе я живу.

Тебе на зустріч сорок літ чекаю,
Думками, як долонями, торкаю,
Ти ж вирвав з рук моїх дитячих кріс,
З рук смерті вихопив мене й поніс

До матері земної й неземної,
Щоб я карався, та при іншій зброї...
Скажи мені, відкрий, чому Спартан,
Чому ти не Богдан, чому не Іван,

Чому не Залізняк, чому не Ґонта,
Чому наймення грецького архонта
Живе в тобі? Чому ж і те судьба,
Що ти любив повсталого раба?

Чому Спартан з Іванівців, з-над Пруту,
Хто вчив сприймати за народ спокуту,
Чийого духу в твоєму серці слід,
Чи в нім живе спартанець Леонід?

Чи ж ти ходив карпатськими горами,
Мов Ґонта, із повстанцями-рабами,
Що їх збирала справедлива мста,
Але не всіх пекла жага свята

Вогнем національної ідеї;
Раби з дороги смертної своєї
Вертались нишком до дітей, дружин,
А знатні й мудрі йшли на вірний згин.

Не розчаруй, скажи мені, мій брате,
Що твої хлопці — то аристократи,
А не раби! Хай буде річ така:
“Ти воїн Спарти, а не Спартака!”

Сотенний усміхнувся: “Розумію.
Щебечеш дуже гарно, соловію,
Та на повстанця я зростав з раба,
В селі, де чулась лиш одна мольба —

До пана Хліба, і до пана Бога,
І до нагайки з владного чертога.
Мій рабський корінь аж тоді засох,
Як вивчив я напам'ять “Декалог”.

Здобудеш волю або вмереш. Все просто,
Це ж не дев'ядесят чот дев'яносто,
Чого ніхто не знає до пуття;
У нас все просто — смерть або життя.

Ах, не питав би ти мене нічого!
Ми — люди, виростаєм од малого
До слова всеосяжного, як Бог,
Що в правді з'єднує часи епох.

Чи ж можу я Шевченка обминути,
Що освітив мого життя мінуту,
Коли читав я “Мертвим і живим”,
І присягав під стягом бойовим.

Ото була моя молитва іста,
Аристократа, націоналіста,
Що в Україну, знату з розп'яття,
Вселити має дух свого життя,

Своєї крові струмування вперте,
То значить, він за неї має вмерти;
Спартан, чи Стус, однаково. Та все ж —
Лиш в імені своїм себе знайдеш.

Була пора, коли душа Франкова
Покликала до діла і до слова,
Клич з Тернопілів я почув: “Прийди!”
І сформував я смертників ряди.

Не триста нас було, а тисяч триста,
На бій благословляла нас Пречиста,
Бо знала: слабші ми, та йдем “на ви”
Опроть Берліна і опроть Москви.

Знай, не було рабів побіля мене,
На смерть моє вояцтво сотворенне,
З пайдьошниками йшло в кривавий тан,
І кожен мій стрілець — то був Спартан.

Ми йшли доріжками і без доріжин,
Ми брали Коршів, Іспас, Печеніжин,
І, гинучи за Прутом, за ріков,
Ми чули дзвони київських церков.

Ми перед боєм згадували Крути,
І своє серце, кулею проткнуте,
Ми чули, та не знали з бою втеч,
Я йшов попереду, як гострий меч.

Не відступав я ні на крок від строю —
І здобувати йшов не хліб, а зброю
Рабам, що тліли в попелах війни,
Як під дощем багаття восени.

Не пам'ятаю, де я був забитий,
А Леонід, мій дух несамовитий,
Старший посеред збройної мужви,
Наказував мені: “Вставай! Живи!”

І я вставав, і в ту тяжку хвилину,
Стрясаючи із себе з кров'ю глину,
На небі, де хмарин текла ріка,
Розп'ятого побачив Спартака.

І заздрих я йому. За ним юрбою
Збунтовані раби йшли до бою,
І гинули за хліба шмат, але ж
Нові й нові вставали наготеж.

Я знав, що раб, мов тююну папушу,
Мене продасть, і я померти мушу
Від зради родича мого, раба,
Така моєї долі прокляття.

Але в ту мить до мого серця ближче
Було не Тернопільське бойовище,
А гайдамацька божевільна лють,
Що з нею Ґонти помирати йдуть”.

VI
Сказав і зник. А я пішов шукати
Своїх стежок повстанських у Карпати,
І на горі під прапором я став,
І вчительку з Іванівців згадав.

Нам радила вона втекти за гори,
Сховатись од своєї непокори,
І жити довго без свого життя...
Що то було? Пророче напуття?

Ми не втекли, але в своїй державі
Сховалися, пропали, як іржаві
Старі знаряддя, лемеші й граблі,
І нами знову правлять москалі.

Стою ж я на Говерлі, бачу Київ,
Охоплений вузлами тлустих зміїв,
Удавами з кремлівського кубла,
Що пожирають все, що є, дотла.

Дивлюсь на рідне знамено, подерте
Хахлами з Харкова. Невже померти
Спартан повинен був за свій народ,
Від зайд московських гірший востокрот?

Спартане, це не твій народ, це — клони
Перевертнів із п'ятої колонії;
Це наша рідна кров, але сліпа,
Знетямлена від молота й серпа.

Це — не народ, а німечні номади,
Без власної духовної команди,
Чужих завдань мертвотні служники,
Як дрони, безпілотні літаки.

Казала вчителька — й не доказала,
Що ми собі самі — біда й потала,
Шакали й люті пси — самі собі,
Конаючі в звірячій боротьбі.

Це ж ми, патріотичні малороси,
Книжок і книжечок плаксивих стоси,
Але як треба вийти гуртома,
За Україну встати, нас нема.

Ми — дикуни, манкурти із Європи,
Ми власних предків кров'ю змиті тропи
Знечистили, ми їх святі стежки
Перетворили в труйні смітники.

Ми — пересварені вожді й гетьмани,
Як подурілі від маріхуани,
Чи десять нас, чи три, чи тільки два —
Сичить між нами гадина жива.

Це ж ми берем встидливо нагороди,
Як втікачі з-під прапора свободи
Під стяги хахлашні, це ж ми — хахли
Малі, що до великих перейшли.

Великі там, де пишуться закони,
Де є дракони, зони та ікони,
Там, у рядах, що їх нічим не скрить,
Сто сорок вісім зрадників сидить.

Там плачуть за Московію староперди,
За другу мову голосують смерди,
І рідну матір розіпнуть вони
За путінські медалі й ордени.

Хахли, брати мої, поріддя кляте,
Подібні ви до темного бидляти,
До іноходця, чи до битюга,
Що любить свист нагайки й батога.

Ви — з хомутів царя, ви — з колісниці
Імперії, і ваші писки ниці
Тепер біжать до запаху шлеї,
Бо ж ви бича — безсмертні холуї!

Та б'є година ваша вже остання,
Я вже не чую вашого іржання,
Тепер ви сичите, немов гюрза —
А що в моїх очах? То — не сльоза!

То кров, що пробивається до ока,
То моя віра скорбна і глибока,
То мій народ, прибитий до хреста,
То моя горда й вічна пієта.

Та я не вмру, я ще зійду з Говерли,
Бо Спартани живуть, вони не вмерли,
Щодня народжуються і ростуть,
Міцніє правди їхньої могуть.

А їхня правда — не лиш на сьогодні,
Вона, як сонце в голубій безодні,
Як зоряного неба вічний клич,
Як Спартанів нових мільйон облич!

Вересень 2013
Конча-Озерна, Гуцанки, Львів

* Юрій Шкрумеляк (1895–1965) український поет-гуморист, автор творів для дітей, родом з Ланчина, в 30-х роках минулого століття друкував свої антирадянські гумористичні й сатиричні вірші у львівському журналі “Комар” під псевдонімом Іван Сорокатиш.

«Всі ми вийшли з книжок...», або Спроба «точкових» розмірковувань із приводу ХХ Форуму видавців у Львові

Богдан ЗАЛІЗНЯК,
пересічний учасник двадцятилітніх
Форумних баталій, м. Львів

Юрій Тарнавський: “Назва («Квіти хворому». — Б. 3.) мене крутила роки 30–40. Це на сміх, іронія з самим собою. Квіти — хворому, щоб довести свою любов. Я хотів би, щоб ця книга назвала була потужним антибіотиком... Я ще від 1965-го думав, як ту хворобу (соціалістичну Україну — також) лікувати. Очевидно, що квітів недостатньо. Зусилля були: прищепити те, що я бачив довкола, — для себе, те, що я бачив у західному світі... Тема модернізації — наскрізна тема статей цієї книжки. А ще — мова... Не знаючи тієї чи іншої мови, не розумієш, добрий твір чи поганий... Чи вдалося комусь з українських письменників пробитися на англійський ринок — поза українськими видавництвами? Аскольд Мельничук — американський письменник українського походження. Дістав дуже гарні рецензії, але не дуже нажився на цьому. “Тигролови” Івана Багряного вийшли, могли мати успіх. Але успіх і тоді залежав від реклами... Ці “Квіти...” — мій погляд на літературу, на культуру. І насамперед — для українського читача. Бо я насамперед думаю про український світ: про біди українського світу; про небезпеку повного розчинення його в “руськом міре”.

(Авторська зустріч з Юрієм Тарнавським (Україна / США). Модератор — Віктор Неборак. Книгарня “С”, 11 вересня).

Євген Сверстюк: “Всі ми вийшли з книжок. У бібліотеці завжди є добрі, порядні книжки, які виховують. Чинник книжки залишиться вічно. Дуже тихенько він змінює суспільство... Десь я признавався, що над цією книжкою (“Гоголь і українська ніч”. — Б. 3.) працював понад 40 років. Це значить, що Гоголь завжди до мене повертався. Він не був “моїм автором” у середній школі. Я зачитувався Достоевським, Байроном... Нам не давали читати “Избранных мест из переписки с друзьями”. Ми тільки знали, як їх ляв Віссаріон Белінський. Лист Белінського до Гоголя я знав майже напам’ять. І студенти не дуже розбирали, де брехня, а де — правда. Ідея насильства, яка була доктриною держави, втілювалась у манеру поведінки, у спосіб мислення... Я читав Леніна “Матеріалізм і емпіріокритицизм” від першої до

останньої сторінки. А це ж — розперзане філософське хамство. Людина поводиться так, як пролетарі “всех стран” у поміщицькому маєтку... Я теж відчував, як багато хамства в листі Белінського...

Прочитавши Гоголя, зрозумів, чому він не зміг Белінському відповісти, бо Гоголь як людина християнської культури не вважав за потрібне це робити. Великою мірою йому було соромно... Місія Гоголя — запровадження в літературі християнського позитиву, сповненого любові і прощення...

Дуже важливе питання: ким Гоголь був, який тон задавав? У ньому була містична сила — мав величезний вплив на старших людей... Отже, ким був Гоголь? Самим собою! Українцем! Усі хлопці, що приїхали з Ніжина (а Ніжинський ліцей був російськомовний, там духу українського не було), почувалися росіянами. Тобто вони думали, що вони — росіяни. А Гоголь відчуває, що він — інший.

Є багато спокусливих думок про Гоголя у Євгена Маланюка. І в Розанова. Я обливши ці дуже гострі оцінки. З мене досить було тієї аргументації, яку Гоголь дає на свою користь. Панує думка, що Гоголь прийшов у російську літературу з місією усвідомлення. Я ж думаю, що він прийшов із християнською місією, а вона виявилася антиросійською”.

(Творча зустріч: Євген Сверстюк “Гоголь і українська ніч”, ЛНУ ім. І. Франка, 12 вересня).

Микола Ільницький: “Ознайомлю трохи зі змістом і структурою книжки. Є в ній багато проблем. Є статті кількох напрямів чи ліній. **Перша лінія** — духовна місія. А це може виховувати лі-

тература. Поставлено було амбіційне завдання: створити велику літературу поза межами УРСР. У Івана Дзюби є багато таких епізодів, як українська еміграція цю місію виконувала.

Друга лінія — філософський напрям. Є характеристики імен, зокрема Сергія Кримського, Миколи Шлемкевича (стаття “Загублена українська людина”).

Третя лінія — про українське літературознавство. Українські літературознавці в УРСР мусили зневажувати такі постаті, як Ігор Качуровський чи Богдан Рубчак.

Четверта лінія — неетнічні українці в українській культурі. Наприклад, Юрій Клен”.

(Обговорення трилогії Івана Дзюби “На трьох континентах”. Книга 1. Видавництво “Кліо”. ЛНУ ім. І. Франка, 12 вересня).

Петро Порошенко: “У нас дуже багато розмов про національну ідею. Яка ідея має об’єднати Україну? Що має бути тим промотором? Ми живемо в унікальні часи. Росія почала безпрецедентну війну. Вже були війни сирні, трубні й газові. Але зупинка всього українського товару — це удар по всій Україні. Якої реакції чекали росіяни? Що, “Рошен” мав впасти, повзти і просити? Ми маємо підняти український прапор і сказати: Україна переможе. З нами правда, з нами закон, із нами Бог!

Політик не може зберегти свого обличчя, якщо почне задкувати. Я вважаю, що Угоду з асоціацією укладемо. І це буде перша наша важлива перемога. А далі відбудуться події, які приведуть нас до сприйняття європейських цінностей.

Я хотів би привітати нашу країну з тим, що у нас з’явилася

національна ідея — європейська інтеграція України”.

(Презентація книги Павла Ковеля (Польща) “Між Майданом і Смоленськом”. Модератор Антон Борковський. НБ ЛНУ ім. І. Франка, 13 вересня).

Володимир Сергійчук: “Збірка “Підrivна література” варта багатьох томів. Автор має право звертатися до нації. До останнього він був зі своїм урядом на території УНР. Місія — втілювати мрію Шевченка, який накреслив шлях, а Симон Петлюра — віддав усього себе для того, щоб Україна відродилася. Він зрозумів: без війська Українська держава існувати не може. Коли Винниченко відсунув його, Петлюра не втік за кордон. Один С. Петлюра залишився на бойовому посту.

Він був публіцистом, але був тією людиною, яка першою порушила питання про порятунку могили Шевченка в Каневі. Він підняв Січових стрільців Євгена Коновальця на боротьбу за українську державність.

Опинившись в еміграції, Симон Петлюра не зробив того, що його попередники в еміграції у попередніх століттях, — розлізлися по заробітках. І не було тоді кому говорити про український народ. А Петлюра врахував це. Тож українська еміграція в 20-х роках пішла вчитися в УВУ, в Академію в Подєбрадах, в Інститут ім. Драгоманова в Празі, входила в політичне життя країн, де вчилася.

Якби Симон Петлюра не підтримував молодь і не засадив її за лави, — ми б не мали мудрої інтелігенції, яка піднесла свій голос і розповіла світові про Україну”.

(Презентація нового видання з серії “Бібліотека газети “День”

Україна Incognita — “Підrivна література”. Учасники: Лариса Івшина, Ірина Ключковська, Євген Сверстюк, Петро Кралюк, Володимир Бойко, Богдан Тихолоз, Володимир Сергійчук. Палац Потоцьких, 13 вересня).

Тарас Салига: “Мені сьогодні прикро, бо ця розмова про Василя Стуса мала би відбуватися при такій аудиторії, перед якою учора виступав Євген Сверстюк. Ті, хто тут є, — прихильники Стуса. А вчора була блискуча, гарна, пристрасна розмова. Студенти взяли в своє життя промову, яку пан Овсієнко рік тому виголосив перед студентами. Шкода, що так мало студентів...

Ці спогади (Василь Стус. Поет і громадянин. Книга спогадів і роздумів. — Б. 3.) — наше Святе писмо. Василя Стуса я бачив один раз у житті, в театрі ім. М. Заньковецької. Мене з ним познайомив Володимир Іванишин, який згодом загинув. Я тоді на В. Стуса дивився, як на Бога. Бо то був такий час, що той, хто до тебе пхається, — то невідомо хто.

Із листування Ірини Калинець і Василя Стуса можна зрозуміти, що тоді відбувалося у суспільстві. І мені шкода, що це не відбивається при великій аудиторії. Було б добре, аби його син зрозумів, ким був його батько”.

(Презентація книги: “Василь Стус: Поет і громадянин. Книга спогадів і роздумів”. Упорядк. Василь Овсієнко. ЛНУ ім. І. Франка, 13 вересня).

Роман Лубківський: “У нас — як? Чим більше титулів, то ми ніби більше. Як поети (Василь Куйбіда, водночас — голова РУХу, і Володимир Шовкошитний — поет, прозаїк, заступник голови РУХу. — Б. 3.), ви різні і навіть дуже різні... Нам, якщо чесно, вщеплена така риса: новий попередника забуває, а часом — ще й поборює. Я дуже шкодую, що ні один (Василь Куйбіда, экс-мер Львова. — Б. 3.), ні другий (Любомир Буняк, экс-мер Львова. — Б. 3.) не є на цій посаді. Ми свідки того, як Львів маргіналізується, перетворюється на місто зайд, невдах чи туристів. Український характер міста поступово втрачається. Бачимо місто 30-х “Ваших тут не було. Були тут тільки уліці”. Ми повинні з тої сплячки прокинутись. Ми ж — люди культури, люди РУХу. Але так виходить, що всі мають об’єднуватися тільки навколо когось одного. І він конче хоче бути на троні...”

А Василь Куйбіда — поет, якому нема рівних. Це — один із небагатьох, який викував свій голос...

Шкода, бо Форум, що починався як форум українських видавців, нині є поєднанням високого з балаганом і, як на мене, не є форумом українських видавців.

(Презентація книги: Василь Куйбіда “Простір перевтілень”. Палац Потоцьких; “Юніверс”, м. Київ, 14 вересня).

Марія Матіос: “Я ніколи не мала повноцінної відповіді на таке питання (“Що вас привело в літературу?” — запитання модератора Ярослава Грицака. — Б. З.). Думаю, що це відчуття чужого болю... Чому жінки в сучасній українській літературі відважніші? Бо вони ніколи не ходять на полювання і не ловлять рибу. А в жінки від природи більший поріг болю... Жінки — українські письменниці — взяли на себе цю функцію: розповідати про історію в жінці, а не — жінку в історії. Я переказую нашу історію очима і долонями своїх персонажів. І поки я з цим не впораюся, не візьмусь за іншу проблему...

Мене цікавить (в повісті “Черевички Божої Матері”. — Б. З.) людина в жанрах історії. Я, як письменниця, змушена любити кожного героя своєї оповіді, навіть останнього негідника. Інакше я не розповім вам усім про нього, не переконаю вас, читців.

Я вибрала лінію писання, що нема чорно-білих правд. Бо кожна людина має своє алібі. І оце, мабуть, рухає мною як письменником і як людиною”.

(Історія жінки і жінки в історії. Частина 2: Марія Матіос, Іза Мейза, Наталія Бабіна. Модератор — Ярослав Грицак. Палац Потоцьких, 14 вересня).

Дмитро Павличко: “Якби в нас була якась вага нагорода якогось міністерства — чи освіти, чи культури, то ми мали б нагоду сьогодні вимагати від міністерства визнати цю книжку (Маркіян Шашкевич. Повне зібрання творів. Упорядн. Михайло Шалата. — Б. З.) книжкою року, може, — й більше, як року. Те, що зробив Михайло Шалата, все, що можна було знайти в архівах, це та історія, яка творить чесноту, чесність. Я вчора переглянув цей том і зрозумів, скільки я ще не знаю. Це — пам’ятник української мови, яка сьогодні підтримує нас на державності.

Маркіян Шашкевич — це великою мірою наш європейський письменник, який хотів працювати в церкві, писати вірші для дітей. Це — голоси наших батьків, які вчать нас не тільки по церковному, а й по-людськи любити край свій...

Шашкевич — це наше майбутнє... Воно пов’язане з новим європейським періодом, зв’язком зі світом. Упевненість у тому, що ми будемо відірвані від давнього нашого поневолювача. Тож до праці над новою хвилею європейців”.

(Презентація Повного зібрання творів Маркіяна Шашкевича. Упорядн. Михайло Шалата. — Дрогобич: “Коло”. Палац Потоцьких; 15 вересня).

Р. С. (І). На ювілейний Форум 200 видавців привезли майже 100 тисяч книжок із 23 країн світу, серед яких — понад 10 тисяч літературних новинок. Відвідало його 56 тисяч гостей. У списку 19 “Найкращих книжок форуму” —

Гришко Чубай. *П’ятикнижся*; Мічіо Кайку. *Фізика майбутнього*; Жан-Клод Маркаде. *Малевич*, які отримали гран-прі; Серія газети “День” “Підризна література”, Леонід Кисельов. *Над київськими зоштами*; Тарас Шевченко. *Гайдамаки: Факсимільне видання. Історія книжки. Інтерпретація*; Богдан Горинь. *Любов і творчість Софії Караффи-Корбут*; Худаш Михайло. *Походження імен та релігійно-міфологічні функції давньоруських і слов’янських язичницьких божеств* та ін.

Опитування видавців показали, що найпопулярнішими книжками в рамках конкретних видавництва, зокрема, були: Михайло Слабошпицький. *Що записано в книгу життя*; Юрій Щербак. *Час Великої Грі*; Роман Іваничук. *Торговиця (Ярослав Вал)*; Михайло Брайчевський. *Вибране. Т. 1; Володимир Білінський. Україна-Русь. Кн. 1 Споконвічна земля*; Володимир Білінський. *Країна Моксель або Московія (Вид-во ім. Олени Теліги)*; Серія “Шістдесятники” (Василь Симоненко, Василь Стус); Богдан-Ігор Антонич. *Вибрані твори*; із серії “Розстріляне Відродження”; Рух Опору в Україні. 1960—1990. Енциклопедичний довідник. Друге видання; Іван Багряний. *Телефон*; Подарунок маленьким (“Смолоскип”); Книги Степана Процюка (*Троянда ритуального болю*; *Маски опадають повільно*) (Вид-во “Академвидав”); Тарас Чухліб. *Відень 1683. Україна-Русь у битві за “Золоте яблуко Європи”*; Євген Сверстюк. *Гоголь і українська ніч*; Василь Стус. *Поет і громадянин. Упорядник Василь Овсієнко*; Микола Руденко. *Найбільше диво життя (“Кліо”)*; Юрій Липа. *Твори. У 3-х томах*; Ліна Костенко. *Берестечко*; Омелян Плечень. *Дев’ять років у бункері. Спомини вояка УПА (“Каменяр”)*; Олег Романчук. *Перезаснування України*; Доктор Моніка Бертольд. *Елізабет Бухнер. Перемога над раком без побічних дій (Вид-во “Універсум”)*.

Р. С. (ІІ). Вважаючи — і цілком виправдано — Форум видавців у Львові Святом Духом, ми повинні постійно себе запитувати: а що потрібно зробити, щоб Свято перетворювалось у Дію? Можливо, дещо знизити напруження на “голову кожного відвідувача” (оскільки при нинішній кількості заходів знижується їх же коефіцієнт корисної дії). Можливо, пам’ятаючи про національну гідність, працювати “на виріст” з вітчизняними майбутніми учасниками Форуму, толерантно формувати запрошених — і з України, і з-за кордону. Можливо, дбаючи про спеціальних гостей Свята, знову-таки — дбати про чистоту його елементів, аби унеможливити появу на стенді Спеціального гостя львівського (українського — нагадуємо) ХХ Форуму — країни Республіка Польща — книжок із такими назвами “Kresy The Borderlands”, “Kresy w starej fotografii”, “Kresy na powo odkryte”. Гадаємо, ви, шановні читачі, зрозуміли, про що йдеться. Пора б уже нашим євродрузям “закрес(л)ити” у своїй історичній пам’яті “Кресову” тяглість. Тож просимо пробачення в українських поціновувачів книги, думки, історичної пам’яті нації за “недобачення” при формуванні складових Свята книги. Тим паче, що Львів нещодавно подав заявку на здобуття в рамках проекту ЮНЕСКО титулу “Львів — місто літератури”. Тож до наступного Свята — Форуму!

Замість оди неповторному митцеві

І знову Новоселиця святкує. Із ким? Хто прославив це село, що в Снятинському районі Івано-Франківської області, хто приїхав відзначити разом зі своїми земляками 45-річчя творчої діяльності? Так, це Василь Пилип’юк, фотомитець, президент видавничого підприємства “Світло й Тінь”, знаний майстер світлин, зусиллями якого світ знає про Україну. Він — головний редактор відновленого фотожурналу “Світло й Тінь”, що виходив у 1933—1939 роках у Галичині.

Богдан ЗАЛІЗНЯК
Фото Василя ПИЛИП’ЮКА

Активно популяризуючи фотомистецтво в Україні (і не тільки), часопис отримав офіційне визнання найпрестижнішої орга-

Пейзаж

нізації світу — Міжнародної федерації фотомистецтва (FAP), а це найвища нагорода для видань такого профілю у Європі.

Василь Пилип’юк — автор багатьох фотоальбомів (їх 88), член Національної спілки журналістів України, член Спілки фотохудожників України, заступник президента Світового об’єднання фотографів українців (С.О.Ф.У. — США), 1999 року заснував першу в Україні фотогалерею.

Самовіддану працю Василя Пилип’юка належно відзначили багатьма преміями; він — лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (1993 р.), заслужений діяч мистецтв України (1998 р.). За видатні заслуги в галузі видавничої справи та культури ректор і Вчена Рада Української академії друкарства 24 грудня 1999 р. присвоїли Василеві Пилип’юку ступінь Почесного доктора Української академії друкарства, а 2000 року його нагородили орденом “За заслуги” III ступеня.

“Ім’я видатного фотомитця сучасності — Василя Пилип’юка відоме у світі, — розпочав своє привітання проректор Львівської національної академії мистецтв Роман Яців. — Він стверджується як національно заангажована людина... Знаковим об’єктом Львова є “Фотогалерея Василя Пилип’юка”.

Щиро вітав свого друга Василь Куйбіда, голова РУХу, екс-мер Львова: “Чи багато хто з нас може відчувати красу миті у цьому часовому просторі? Чи вдається комусь виокремити її? За роботами Василя Україну пізнавали в Лондоні й Парижі, Фрайбурзі та Чикаго, Белграді й Відні, Кракові й Анкарі... Митець не звукує свій

талант до чогось одного. Він намагається пізнати світ”.

Аудиторія Новоселиці (а це слухачі різного віку: і дорослі, і літні, і молоді, навіть дуже молоді) таки запалилася від слів свого земляка, особливо коли спілку-

ни, лауреат Шевченківської премії, Герой України Василь Зінкевич, скрипаль, заслужений артист України Олег Кульчицький, а також заслужена артистка України Ірина Зінковська і маленький хлопчик-співак, що чудово виконав пісню “Квітуча Україна”.

Ця святкова зустріч була прийнята україноцентризмом. “Мені приємно, що Василь Пилип’юк зібрав біля себе цвіт української пісні, — зазначив голова Львівської організації Національної спілки журналістів України Ярослав Климович, який від імені НСЖУ вручив ювіляру найвищу відзнаку Спілки — “Золоту медаль української журналістики”. — Адже його книжки на грані високого фотомистецтва”.

Були вітальні листи, телеграми від районної влади, районного об’єднання “Просвіти”, від голови Львівської обласної держадміністрації за підписом його першого заступника Богдана Матоліча, від керівництва Національного драматичного академічного театру імені Марії Заньковецької, від колективу Львівського національного оперного театру імені Соломії Крушельницької (генеральний директор Тадей Едер), від генерального консула Росії у Львові Олега Астахова і, звичайно, від Дмитра Павличка, з яким Василя єднає багаторічна дружба.

Завершило розповідь про свято Василя Пилип’юка в Новоселиці словами співака Івана Поповича: “Дякую долі, що познайомився з цим генієм”.

“Дякуємо і ми: і Василеві Пилип’юку — за його мистецтво, яким він розповідає світові про Україну, і Новоселиці, тій українській землі, яка Тебе, Василю, породила і надала колосальну працездатність”, — наголосив Ярослав Климович.

“Я житиму до 100 років”, — жартома пообіцяв фотомитець на закінчення зустрічі. Нехай Тобі буде Боже благословення — до Твоїх ста!

Старий гуцул

родний артист України Іван Попович і народний артист Украї-

Долина нарцисів

1919 року Харитя Кононенко разом із Вілінськими емігрувала до Чехословаччини в місто Подєбради. Після завоювання України російським більшовизмом у Чехії та Польщі зібралися сотні тисяч українських емігрантів, зокрема і в Подєбрадах, скупчилися чимала кількість української інтелігенції. Тодішній Президент новопосталої після століть австрійської неволі Чеської держави Томаш Масарик був дуже прихильний до української еміграції. Він розумів трагедію знов завойованої України і співчував українцям у їхніх зусиллях налагодити еміграційне життя. Чеська держава фінансувала створення українцями Українську Господарську Академію, сприяла діяльності низки інших культурних, освітніх, медичних установ та організацій українців.

Тут в Академії працював професором машинознавства Харитин названий батько О. В. Вілінський. У ній же здобула освіту за фахом інженера-економіста й сама Харитина Кононенко. Під час навчання Харитина стає однією з найактивніших діячок жіночого руху. Разом із головою Національної Жіночої Ради Софією Русовою зав'язує контакти з міжнародним жіночим рухом. І в Україні від Закарпаття до Волині, і в місцях поселення українців Х. Кононенко багато працює, створюючи

Харитина — це милосердя

серед українок осередки жіночого руху, “Просвіти”. 1939 року захищає докторську дисертацію і стає доктором права. Пише прозу, поезію. Її прізвище ставлять поруч із О.Телігою, Н. Лівницькою-Холодною. Влітку 1941 року після того, як німці закрили в Рівному легальну філію Українського Червоного Хреста, очолює Україн-

ський Червоний Хрест у підпіллі, який тісно співпрацює з УПА, забезпечуючи її ліками. Любов до свого народу давала Хариті дивовижну енергію. В умовах окупації вона організовує легальну школу медсестер, акушерок і гігієністок, і попри різні серйозні перешкоди, доводить їх до першого випуску. Слава про Харитю ширить-

ся по всій Волині. На її заклик тисячі рівненців зголошуються бути родичами полонених червоноармійців. Таким чином Харитя рятує тисячі військовополонених радянських солдат, не дивлячись на національність. Бо ж окупантам була потрібна робоча сила для сільського господарства та місцевої промисловості. Їхні ре-

пресії призвели до того, що вже восени 1941 року на Волині й Поліссі виникли українські антифашистські збройні формування — УПА. Згодом почали діяти й польські та радянські партизанські загони. Головне завдання радянських диверсійних груп у Західній Україні — підірвати авторитет і популярність українського підпілля та УПА. Саме за доносами НКВС знищили в Бабиному Яру українську інтелігенцію, серед якої була й Олена Теліга. Так і на Рівненщині. У вбивстві вищих німецьких офіцерів, організованому Д. Медведєвим і М. Кузнєцовим диверсанти звинувачували УПА. Бо після кожного такого замаху німці розстрілювали сотні заручників — мирних громадян і в'язнів. Після одного з таких терактів М. Кузнєцова 15 жовтня 1943 року фашисти розстріляли вже на той час арештовану гестапо Харитю Кононенко. Гестапо звинуватило її в організації підпілля шпиталів і постачання ліків українським повстанцям. Нині на її честь названа одна з центральних вулиць Рівного. Цього року минає 70 років із дня її смерті. І хоч це і сумний ювілей, але він викликає почуття гордості за нашу героїчну землячку.

Навіть не віриться, що колись тут був глибокий яр. Бо тепер це вулиця Степана Бандери — одна з найпоказніших у Рівному. Тільки пам'ятник у видолінку неподалік станції технічного обслуговування нагадує, що саме тут у 1943—1944 роках гітлерівці розстріляли близько трьох тисяч українців.

Серед полеглих тут від рук окупантів була й жінка, яка заслужує на найвищу шану в Україні. Була вона взірцем милосердя і справами, і помислами, і навіть іменем: Харитина — від грецького слова “благодать”, “милосердя”.

Харитина Кононенко народилася 18 жовтня 1900 року в селі Миколаївка Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Осиротівши у малих літах, виховувалася у сім'ї Вілінських — високоосвічених, діяльних, щирих українських патріотів.

Олександр Валер'янович Вілінський — усесвітньо відомий інженер, видатний громадський діяч і дипломат, один із засновників Української Центральної Ради. Його дружина — Валерія Олександрівна О'Коннор-Вілінська, уродженка того ж села Миколаївка — відома письменниця і перекладач, подвижниця відстоювання української державності. Вона теж була серед засновників Української Центральної Ради, очолювала літературний відділ Міністерства культури Української Народної Республіки.

Отож Харитя (здебільшого її називали саме так) змалечку виховувалася в любові до України, в дусі жертвності заради високих громадянських цілей. Брала активну участь у багатьох посилюючих патріотичних справах, зокрема й у здійсненні похорону героїв Крут.

Автентичний Микола Гоголь

Цьогоріч уперше на ювілейному 20-му Форумі видавців у Львові в головному читальному залі Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка презентували результати втілення масштабного науково-богословського проекту, що передбачає не лише переклад українською мовою та редагування богослужбової літератури, а й актуалізацію богословської спадщини Святих Отців І тисячоліття від Р. Х. Подія відбулася за участю Святійшого Патріарха Філарета з презентацією означених видань — “Українська Палінодія” XXI ст”.

Ігор ГАЛУЩАК,
м. Львів

Ініціатор, безпосередній учасник і виконавець проекту — Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет, котрий залучив до співпраці представників духовенства, духовних навчальних закладів, а також державних науково-дослідницьких та освітніх установ. На сьогодні опубліковано понад 40 томів творів Святих Отців — св. Іоана Золотоустого, Василя Великого, Григорія Богослова, Григорія Нисського та ін. Це перший в історії України повний корпус богословських праць і канонічних пам'яток давньої і сучасної Церкви, серії якої триватимуть і надалі. Результатом багаторічної праці богословів і науковців також стали близько 40 томів богослужбових і уставних книжок. Видавничий відділ Церкви забезпечує підтримку науково-дослідницьких проектів з історії Церкви від найдавніших часів до сьогодення. Серед авторів, опублікованих у рамках проекту, відомі українські науковці — Д. Степовик, І. Преловська, прот. Ю. Мищик та ін.

“Ця презентація — одна з найважливіших подій Форуму в нашій книгозбірні, — зазначає директор Наукової бібліотеки ЛНУ імені Івана Франка доцент Василь Кметь. — Адже співпраця з видав-

ництвами Церков і духовних навчальних закладів для нас є історичною: наша бібліотека з XVII ст. формувалася у контексті реорганізації системи церковної освіти та науково-богословських дискусій. В Університеті тривалий час діяв теологічний факультет. Отож поповнення наших фондів українськими науково-богословськими виданнями збагатить спектр досліджень наших істориків, філософів, культурологів, релігієзнавців. Особлива честь для нас — особистий візит Святійшого Патріарха Філарета, першоієрарха Помісної Української Православної Церкви, який вітав бібліотеку з 400-річним ювілеєм, дієво сприяє налагодженню співпраці та книгообміну, підтримує нас у період минулорічних реорганізацій. Учасникам Форуму та читачам Бібліотеки цікаво зустрітися з ієрархом, який багато років свого життя присвятив подвижницькій праці перекладача й упорядника низки видань, удоступнюючи сучасникам унікальні пам'ятки світової духовної та інтелектуальної скарбниці не тільки за незалежної України, а й навіть у добу тоталітаризму”.

До речі, напередодні святкування 1025-ліття Хрещення Руси-України у Хмельницькій єпархії Української Православної Церкви Київського Патріархату побачила світ книжка Миколи Гого-

ля “Роздуми про божественну літургію” у перекладі Високопреосвященного Антонія, митрополита Хмельницького й Кам'янець-Подільського. Ця праця Миколи Гоголя вперше видана у формі Православного службеника з тлумаченнями й оздоблена графікою богослужбених рукописних і друкованих видань Київського православ'я XVI—XVII століття. Її український переклад, який видавничий відділ УПЦ КП нині виносить на розсуд широкого читацького загалу, має бути цікавим, адже є спробою подивитися на геніальний твір Миколи Гоголя очима сучасного українського досвідченого пастиря та священнослужителя. Цей погляд відкриває нам ще одну грань цього тексту, яка довгий час залишалася небаженою, а саме Службеника з докладними тлумаченнями дій ієрея, дякона, хору та вірних... Для розкриття цього невідомого досі внутрішнього змісту твору використана й особлива верстка, яка нагадує верстку православних службеників. Ще одна цікава особливість цього перекладу владики Антонія — використання у власному перекладі певних слів старовинного українського “ізводу” церковнослов'янської мови, що було характерно не тільки для рукопису самого Гоголя, а й для багатьох перекладів богослужбених текстів українською мовою.

«Український дольник» — початок нових досліджень

Нещодавно в Мистецькій залі Інституту філології відбулася презентація колективної монографії “Український дольник” за редакцією Наталії Василівни Костенко.

Олександр КАСЬЯНОВ,
Фото Валерія ПОПОВА

31 травня 2011 року на VII віршознавчому семінарі, який діє при кафедрі теорії літератури, компаративістики й літературної творчості, з'явилася ідея створити книжку, предметом якої б стала малодосліджена в українському віршознавстві версифікаційна форма — український дольник. 15 авторів на чолі з професором Наталією Василівною Костенко, яка започаткувала традицію проведення віршознавчих семінарів із 1996 року, поставили собі за мету створити системне дослідження українського дольника на матеріалах творчості про-

відних українських поетів XX—початку XXI ст.

Типологія ритмічних форм українського дольника та спостереження за динамікою його історико-літературного процесу висвітлені у трьох розділах монографії, вихід якої — початок нових досліджень у сфері компаративного аналізу.

Петро АНТОНЕНКО

— Чому саме у Шевченковому Ви набираєте хлопців для гри на бандурі?

— Збувається моя давня мрія. Упродовж тридцяти років я займаюся кобзарюванням: концертним, гастрольним, організаційним. Із нині покійним поетом Миколою Негодою ми збирали підписи у селі Шевченковому, кудись ті листи відправляв тодішній голова Черкаської спілки письменників. Тоді я ініціював створення тут кобзарської школи. Таку школу мріяв створити і в селищі Березна Чернігівської області на батьківщині Григорія Верьовки.

Час настав. У селі Шевченковому працює школа-інтернат гуманітарного спрямування для обдарованих дітей. Тут співають і грають діти. Є чудовий ансамбль бандуристів із досвідченими викладачами. Цього року із п'ятнадцяти відібраних хлопців сюди вступило шість. Їх благословив отець Роман. Якщо щороку набиратимемо по 5—7 хлопців, через десять років буде такий гурт, як у Чернігові кобзарський ансамбль “Соколики”. Цей колектив я започаткував 1991 року. Більше двохсот хлопців навчалися в музичній школі, потім деякі в музичному училищі та музичній академії в Києві. Понад п'ятдесят хлопчаків щороку концертують, виступають і перемагають на найпрестижніших конкурсах і фестивалях.

А ось довести хлопців із Чернігова до села Тараса Шевченка не вдалось. Уперше за все хлопчаче кобзарювання їх із Чернігова не випустили. Я знайшов сучасний автобус, підготували концертну програму, подарунки й ноти для нових кобзарів, усе оплатили, а дозволу на виїзд із зовсім незрозумілих причин не дало міське управління культури.

— Що таке “Світлиця Тараса Шевченка”? І чому саме в цьому селі?

— У селі нашого Тараса є На-

Квіти для матері Кобзаря

У селі Шевченковому Звенигородського району на Черкащині вирувало свято — відкрили “Світлицю Тараса Шевченка”. Посвятили в кобзарі хлопців, котрі вчитимуться гри на бандурі та співу в спеціалізованій школі-інтернаті, де й відбувся цей захід. Виступили школярі, а народний артист України, лауреат Шевченківської премії Василь Нечепач дав концерт “Уклін тобі, Тарасе!” — з мистецького проекту співака “200 концертів до 200-річчя від дня народження Шевченка”. Це був 147-й.

До уваги читачів “СП” наша розмова з організатором заходу Василем НЕЧЕПОЮ.

ціональний заповідник із музеями. Це проекти державні, у нас же народна “Світлиця”. Краще про це розповість Борис Войцехівський, який був присутнім на відкритті “Світлиць” уже вдев'яте. Ми відкривали “Світлицю Тараса Шевченка” у Національній дипломатичній академії у Києві. Тоді численні гості разом із послами багатьох держав несли оберемки книг для Академії.

Так було і в нашому селі. Було багато подарунків. Чимало книжок подарувала директор газетно-журнального видавництва “Україна” Олеся Білаш. Свої книжки привіз заслужений

журналіст України Микола Махінчук. Власні роботи подарував Шевченківський лауреат, народний художник України Валерій Франчук.

Новітню літературу передали письменники Чернігівської організації НСПУ та видавництва Чернігова. Ми і надалі з чернігівських видавництв робитимемо надходження, є домовленість про це з обласною держадміністрацією.

— Ви вже давно берете участь у вшануванні пам'яті Шевченка, різних ювілейних заходах.

— На свята у Канів, Моринці та Шевченкове я приїжджаю

впродовж сорока років. У пам'яті величні свята. Весь світ шанує Тараса Шевченка. Приїдьте до Чернігова 9 березня чи 22 травня і побачите загальноміське свято. Керівництво області, міська влада, представники громадськості ідуть до пам'ятника Кобзарю на давньому Валу з квітами та піснями. Там на мітингу можуть виступати всі охочі. У ці дні відбуваються концерти в театрі, філармонії та інших залах.

Так колись було і на Черкащині. Ще зовсім недавно я виступав у селі Кирилівка разом із Володимиром Гришком, Раїсою Нещаківською, багатьма славними

колективами Черкащини. До будинку культури в день народження Тараса Шевченка не можна було пробитися.

А ось 199-ту річницю від дня народження Кобзаря святкували вже по-іншому. За півгодини до призначеного часу якісь чиновники поклали квіти до пам'ятників і кудись зникли. Люди їх і не бачили. Та й Тарас не бачив, бо голова його була заліплена снігом.

Об 11-й годині, у час, відведений для святкового концерту, в будинку культури Кирилівки було чимало людей із дітьми. Ми всі готувалися до концерту і чекали шановних гостей, але вони так і не з'явилися. Довелося трохи постаратися. Я збирав до зали дітей із батьками, щоб їм поспівати. Зразу я їм співав, а потім вони для мене, та ще декілька осіб допомогли поставити святковий концерт.

У день відкриття “Світлиці” ще раз пересвідчився, які гарні діти у цьому селі. І співали, і танцювали, і “Кобзаря” читали. Як янголятка, до Тараса зверталися. Возрадувалася душа Тараса Григоровича, бо є на його землі справжні сини і дочки. На них уся надія. Діти готуються до 200-річчя від дня народження Батька нашого, Пророка і вчителя.

— Напередодні у Чернігові Ви взяли участь у відзначенні 149-ї річниці з дня народження Михайла Коцюбинського. Вас відзначено літературно-мистецькою премією, що носить ім'я письменника.

— Я сказав на цій церемонії, що подаровані мені квіти поклали на могилу матері Тараса Шевченка Катерини Якимівни. Так і зробив. А ще взяв саджанці чудових квітів із саду Коцюбинського і посадив їх на могилі матері Тараса. І тутешні школярі заповнили мене, що доглядатимуть за могилою, поливатимуть і досаджуватимуть квіти.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

1 жовтня о 19.00 у Київському будинку актора до Міжнародного дня музики заслужений артист України, скрипаль Кирило СТЕЦЕНКО презентує програму “ЄС МУЗИКА”. Прозвучать твори Кореллі, Рамо, Баха, Моцарта, Венявського, Бартока, Дініку та Скорика.

Символічним актом імпрези стане виконання попури на теми гімнів України та європейських країн в обрамленні гімну ЄС (“Ода до Радості”).

У концерті беруть участь лауреат Міжнародного конкурсу “Вівальді-333” Ксенія СТЕЦЕНКО (скрипка) і дипломант міжнародних конкурсів Наталя СТРОЧАН (фортепіано).

Каси працюють із 17.00. Замовлення квитків за тел.: (097) 484 2577. Адреса: Метро “Золоті Ворота”, вул. Ярославів Вал, 7. Facebook-сторінка: ЄС МУЗИКА.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Надія КИР'ЯН
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosivity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у вересні — 15 100

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

